

**Szenzációs újabb történelmi adatok a varsói gettó
hősies ellenállásáról**

UJ ÉLET

A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

IV. ÉVFOLYAM 17. SZÁM.

MEGJELENIK
MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN

1948 ÁPRILIS 22.
5708 NISZAN 13.

SZABADSÁGUNK ÜNNEPÉRE

IRTA: KATONA JÓZSEF

Minden szabadság vérben születik — amde soha annyi vérpatak nem folyt, mint a zsidó nép szabadságáért, soha annyi vér nem csordult, mint a zsidó lélek felszabadulásáért. Zsidó sorsunk, hogy azzal még drágább lett szabadságunk, mert évszázadok alatt annyi vér omlott érte. Zsidó tragédiánk, hogy nem tudott a múltban a szolgaságból a zsidó lélek olyanra fel-emelkedni, hogy vére hullása felszabadult léleknek áldozata lett volna a szabadságért. Nemzeti létünk megszűnése óta a zsidó lélek mindjobban visszasüllyedt a rabságba és megszokta a görnyedést, a megalázkodást, a megalkuvást, az elvénküliséget, az utalaskodást — a gyávaságot. Évszázadok alatt elviselt minden korbácsütést, hordta a téglákat és másnak épített, magának legfeljebb bőrfönt — vérben fetrengett és nem tudott felemelkedni. Hullott, omlott a zsidó vér érdemtele nélkül, cél nélkül — a szabadság hite és akarata nélkül.

„Fáraó szolgái” voltunk Egyiptomban — szolt a tanítás évszázadokon át, az apák elmondták évről-évre a fiuknak a kivonulás történetét. A szabadság ünnepén örömben zengett a dal, tul-

áradtak a szívek, de a néppé-válás nagy történelmi pillanatának igazi értelmét „Egyiptom húsos fazékai” között elsikkadt. A szabadság után epekedő zsidó lélek, emésztődött, gyöttrődött, de soha nem tudott akarni. Vágyak éltek az alélt zsidó népben, de nem volt ereje, hogy azokat tetekre-váltssa, a múltba révítt a zsidó lélek és nem tudott cselekedni, megküzdeni, harc-baszálni jövőjéért. Eljálus prófétát várta, kitérta előtte háza ajtaját — de nem tett egy lépést sem feléje, pedig a próféta lázban székelen jár, és magával ragadja azokat, akik bátrak és erősek. Győzelemre segíti mindig a hős-lelkűket.

Egyiptom óta — a honfoglalás és első ország ideje óta, a mi népünk mindig csak szenvedett, vérzett, mártírok millióit áldoztuk fel a gyűlölet tüzeiben, de mindaddig minden szent áldozat hiába való volt, minden zsidó vér hiába hullott, míg fel nem emelkedtünk, hogy saját erőnkkel, népi öntudattal, töretlen zsidó hittel és hősi elszántsággal szétszórjuk a gyűlölet lobogó máglyatüzét és leromboljuk az emberiség megsemmisítésével féktelen göggel és ellenségeskedéssel

elvesztésünkre emelt izzó kohókat.

Ezekben a napokban az egész világ zsidósága a varsói gettó lázadására emlékezett. Öt évvel ezelőtt e napokban Lengyelországban a zsidók körében kiadták a jelszót: „Ne menjünk, mint harmok a vágókétra!” Semmi reményük nem volt arra, hogy győzhessenek, fegyverük, ételmük alig volt. Sokszoros tul-cső zárta körül őket, ágyukkal és bombázó repülőekkel támadták, lerombolták és felégették körülöttük az egész gettót. Mégis utolsó lehetetlenségig küzdöttek, azért, hogy „kicsiholjuk a lázadás szikráját, amelyből az élet tüze fog lángra lobbanni.” — ezt írták ereci tudósítás szerint a halálbamenők és így folytatták végső bucsújukat: „mert mindenek ellenére ki merjük mondani még ezekben a napokban is újra és újra: Az ember jó!...”

Igy lett a jövődű hitében fogant csodálatos erő hősi éposza a varsói felkelés és zsidó népünk történelmének örökre ragyogó fényjele, amely a feltámadás és újjászületés útja felé mutat. És ez a szent láng ég tovább abban a harcban, amely ma Erec Jisráclban az új hon-

foglalásért folyik. Most is ömlik, patakszik legdrágább kincsünk, a zsidó vér, ifjuságunk vére... Minden szabadság vérben születik; zsidó sors, hogy mi oly megrendítően nagy árat fizetünk szabadságunkért. Amde a tragikus áldozat felett hitünket megacélozza, hogy hőseinknek vére most nem fog hiába hullani, mert a hősi küzdelemben népünk felemelkedett, a zsidó lélek bátor és erőt mutat s így lesz jutalma a helytállásnak, eredménye a hősi harenak.

Szabadságunk ünnepén mi a halálba szánt zsidó hősök utolsó üzenetével valljuk: „Jó az ember!...” Tisztuljon hát meg minden ember, aki a békesség, jóakarat, emberiség, megértés, testvériség és szeretet táborán kívül maradt, — tisztuljon meg a gyűlöletnek és ellenséges érzésnek átkától. Annyi rabság és szenvedés után legyen igazi szabadság ezen a világon. Egyiptomnak vas-kohói ne hevüljenek többé gyűlölködő szíveknek tüzeitől, hanem emnek a kőnek megtisztult lelkü emberisége egy feltámadt, erős lelkű nép hité és ereje diadalában segítse győzelemre az oszthatatlan és örök emberi szabadságot.

Ára 1.40 forint

Glosszák a hétről

HÖSI HALOTTÁ nyilvánítják — olvassuk a Szabadság-ban — az antisziszta harc halottjait és az elpusztult munkaszolgálatosokat. A honvédelmi minisztérium már elkészítette a rendelkezéstervezetet.

A rendelkezéstervezet szerint a hős halottak közé tartoznak a hadifogságban, vagy szolgálatuk teljesítése közben meghalt munkaszolgálatosok is.

Nem zárja ki a rendelkezés azokat sem, akik öngyilkosságot követtek el az embertelen kínzások miatt érzett elkeseredésükben.

A hős halottaknak minősített személyek anyakönyvi lapjába bejegyzik, hogy az illető hős halált halt. Ezek hozzátartozói különböző előnyökben és kiváltságokban részesülnek.

A magyar zsidóság széles rétegei meglepéssel fogadják ezt a híradást, amely megadja végre az elpusztult munkaszolgálatosoknak, illetve hozzátartozóiknak azt, ami már régen járt volna.

A munkaszolgálatosok igenis hősök voltak! A lapátos hadsereg lojális feltételül a hősök közé tartoztak! Két tűz közé kerültek. A tulajdonról is kellek rájuk, mert a háború során nem tehettek különbséget csapattestek ilyen, vagy olyan tagjai között. De pusztították és tizedelték őket a felfasiszták és fasiszták is, akik többnyire értékebbnek tartották bármelyik állat életét, mint a munkaszolgálatosét!

Ezrével, tízezérel pusztultak a Horthy-korszakban és a Sztójay-Szalasi-rezsimek idején a munkaszolgálatosok, akik hontalanok voltak saját hazájukban és rosszabb sorsa kerültek, mint a legnyomorultabb páriák!

A munkaszolgálatosok elpusztított és elpusztult tagjainak hős halottá való minősítése a magyar demokrácia ama gesztusai közé tartozik, amelyek ugyan nem támasztják fel a halottakat, de legalább méltóan megbeesülik a holtak emlékére!

*

A RÓMAI ZSIDÓNEGYEDBEN — mint a legtöbb napilap is megírta — „szelidebb” fajta pogrom volt az olasz választások előtti héten. Nem ölték meg a zsidókat — „csak” gumibotokkal összeverték őket.

Kik csinálták ezt a pogromot? Az olasz neofasiszta mozgalom tagjai, akik ezzel a zsidóveréssel óhajtották bebizonyítani a választók előtt, hogy — méltó módjai a régi fasiszmusnak,

Régi fasiszmus? Neofasiszmus? Csak az elnevezés más! A lényeg ugyanaz! Sőt, legtöbbször a személyek sem változtak! Ugyanazok rendezik a mai pogromokat, akik annakidején a hitlerista-mussolinista zsidó-rendszabályokat végrehajtották és barnainges-feketeinges bandákban gyilkogtak!

Most ideérkezett római szocialista és kommunista lapokban olvassuk, hogy néhány gumibotló „hős” igazoltatása után kiderült: Mussolini volt pártjának egykori „oszlopa” vezették a pogrom-legényeket!

Tanúság? Kellő is van!

Az egyik: így jár és így járhat minden ország, amely nem számol le gyökeresen a fasiszmusról és fasisztákkal, hanem elűri, hogy azok — ilyen, vagy olyan cégér alatt — újból erőre kaphassanak!

A másik: — ezt már ezerszer hangsúlyoztuk, de nem lehet elég-szer emlegetni! — fasiszmus és az antiszemitizmus politikai, gazdasági és szellemi ikerestvérei! Nincs fasiszmus antiszemitizmus nélkül! És nincs antiszemitizmus fasiszmus nélkül!

Az antiszemitizmust a demokráciában már csak azért is a legkérdőjelethebből üldözni kell, mert ikerestvére a fasiszmusnak!

*

AZ ANTISZEMITIZMUS MEG MINDIG JÓ ÜZLET Németországban, ahol — mint olvassuk — a düsseldorfi rendőrség elfogott egy széhhámot, aki azonnal ferkőzött az „ur” társaságok bizalmába, hogy SS-főember volt és sok zsidót pusztított el.

Ide is, oda is meghívták. Mindenütt jól bevevte. Azután néhány értékes dolgot elvitt „emlékül”, miközben bőséges mesékben találta hallgatói elé, hogy miképp irtotta Lengyelországban a zsidókat.

Az „ur” lakások ügyes fosztogatójáról most kiderült, hogy nem is volt tagja az SS-nek és egyetlen zsidót sem puffantott le. Amikor megkérdezték, hogy miért adta ki magát SS-főembernek és miért beszélt zsidóöléseiről, kurtán csak ennyit válaszolt:

— Így juthattam be sok jó házba!

Ez az eset nemesek kortünet. Kortünet is. Azt mutatja, hogy az antiszemitizmus kőrja még mindig széles rétegekben tapasztalható. S Németországban — legalábbis Bizonyban — még mindig üzlet SS-embernek és zsidópusztítóknak lenni!

*

EGON ERWIN KISCH, a világhírű zsidó író, a mindenütt ismert és olvasott „utazó-riporter” elköltözött az élok világából. A budapesti lapok is megemlékeztek haláláról.

Egon Erwin Kisch — akiről utóbb neveztek el Prágában — nagy elszáratással foglalkozott a zsidóság és a zsidók problémáival. Egyik legszebb könyvének ez a címe: *Hét gettó története*.

Mezükóban felfedezett egy zsidó törzset. Kinában meglátta a zsidó telepeselek egy addig ismeretlen csoportját.

Cikkék, tanulmányok, riportok egész sorában foglalkozott az amerikai zsidókkal is. Sohasem a „befutottak”, a „bérkezettek”, a befolyásosok és gazdagok érdekelték. Elsősorban a szegényekkel, az elnyomottakkal és nincstelennel törődött.

Baloldali volt, mint minden igaz ember, aki nem feledkezik meg arról, hogy az emberi szív a baloldalon dobog.

*

NEM SZÓRTUNK e glosszarovalban, amelyet általában egyetemes jelentőségű és érdeklő események magyarázatának tartunk fenn, élő embereket méltatni! Illesmet csak a legtrikább esetben tesszünk! Olykor, amikor valamelyik nagy íróról, vagy művészműről van szó.

Most Scheiber Hugó művészi pályafutásának hatvanadik évfordulója képez ilyen kivételt. Ez a nagy magyar festő és grafikus, aki az expresszionista irányzat uttörői közé tartozik, a Fészek Klub nagytermében mutatja be új alkotásait, amelyek arról tanúskodnak, hogy az igazi művész öregseget és fiatalaságot sohasem lehet az élet-számok prózai mértékével meghatározni. Az élet nyolcadik évtizedében járó Scheiber Hugó fiatalosabb erővel alkot ma is, mint sok úgynevezett „fiatal”.

Ez a kitűnő művész sokat nélkülözött és sokat szenvedett. A levitézlett világ természetesen nem élvezhette és nem értékelte az ő „lényegét meg-meg-meg” pikuráját. Hány-szor neveztek az ő festészetét „kulturális szociális”-nak? De Scheiber Hugót nem lehetett eltéríteni az utjáról. Inkább nélkülözött és köpalt, de nem adott fel semmit sem a meggyőződéséből és művészi elveiből!

Nagyot változtak az idők és Scheiber Hugót most a magyar politikai és szellemi élet legjobbjai kösöntik művészi pályafutásának hatvanadik évfordulóján! Mi is beállunk az üdvözlők közé és szeretettel köszöntjük Scheiber Hugót, aki

mindig hű volt az eszményekhez! Hű volt, mint baloldali, hű volt, mint művész és hű volt, mint zsidó!

Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat centennáris ünnepsége

Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulatnak a magyar zsidóság kulturális életében, de a magyar irodalom életében is különleges szerepe van. A múltban és a jelenben is karöltve haladt a magyar kultúrával, de mind kiadványaiban, mind rendezvényein a zsidó tudomány és irodalom új, modern alkotásait és eredményeit ismertette meg a magyar zsidó közvéleménnyel. Nem vesz részt a napi politikai küzdelmekben, de sem a zsidó, sem a magyar időszerű kulturális eseményektől nem tartja távol magát. Az IMIT vasárnap délelőtti centennáris ünnepsége ennek a szellemnek a jegyében született meg. A magas színvonalú és igényes ünnepség előadóit: dr. Szemere Samu, az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat elnöke, Grünwald Fülöp, a Zsidó Gimnázium igazgatója, dr. Konitós Aladár egyetemi magántanár egyaránt résztvesznek a magyar kultúra fejlesztésében és a zsidó irodalom művelésében és büszkeségei mindegyikének. Az 1848-as események számukra nemesek tanulmányi tárgya, hanem szellemi élmény is. Előadásukban, mint lelkiükhöz, érzésükhöz és gondolatvilágukhoz hozzátartozó eseményről vallottak az 1848-as szabadságharc és a magyar zsidóság közötti viszonyról. Eppen azért, mert nem volt idegen számukra a tárgy, mondhatták el a tényeket, az igazságot és a valóságot. Az előadók őszinte értékeléssel hódoltak a szabadságharc és a márciusi ifjúság emléke előtt. Ez a bátor és igazságlökvő analízisük szervesen beleilleszkedett az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat nemzeti hagyományába. Az elveket tisztázó, érdekesítően kidolgozott előadásokat Róbert Mária és Ascher Oszkár illusztrálták Petőfi versekkel és prózával, igaz átéléssel. Adél Erzsébet zongoraművész nő magyar szerzők műveiből játszott kiforrott művészettel. Dr. Kardos László miniszteri tanácsos mondott záróbeszédet.

Kóser bor sel peszach

Bányai Oszkár VI. ker.
Eötvös-u. 6

Székelv Emil

Brilliant, ékezet, arany, ezüst, órák, ves, cserél és elad.

Illés Béla előadása a szovjet-zsidóság életéről

Szombaton este, a Pesti Izr. Hitközség Füst, Sándor-utcai kulturházában, példátlanul hatalmas tömeg gyűlt össze, hogy meghallgassa Ihes Bélának, népszerű, kiváló írónak, a Vörös Hadsereg ezredesének, rendkívül érdeklődéssel várt előadását a szovjet zsidóság életéről. Az előadáson megjelentek a magyar zsidóság vezetői, a zsidó társadalmi egyesületek képviselői, az irodalmi élet jelesei közül is sokan. A megnyitót beszédet Stöckler Lajos, a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája és a Pesti Izr. Hitközség elnöke mondta. Ismertetve az előadást rendező, a Magyarországi Izraeliták Országos Irodája keretében működő Szovjet-Zsidó Kulturkapcsolatokat Ápoló Bizottság munkáját, üdvözölte Ihes Bélát, a nagy magyar író és harcosát, aki a felszabaduló szovjetesapat élén előnek hatott be a pesti gettó területére.

Ezután a közönség tapsvihara közepette emelkedett szólásra **Illés Béla**. Bevezető szavaiban ismertette a cári Oroszországnal élő zsidóság helyzetét s rávilágított úgy a fény-, mint az árnyoldalakra. Volt a zsidóságnak egy egészen vékony, kiváltságos rétege, amely bekapcsolódott az orosz kapitalizmus vérkeringésébe, mint pl. a Brodskij és Zeldovics családok, akik nem a zsidó nép érdekeit képviselték, hanem a „fekete szakkal” rokonszenveztek és később, a felér ellenforradalom idején, Wrangel és bándáját támogatták. Ezzel a kis csoporttal szemben állott a dolgozó, kizsákmányolt és nagy nyomorban élő zsidótömeg, amelynek tragikus életét a mai nemzedék Salom Alechem klasszikus írásaiból ismeri. A XX. század elején a „Buud” szervezte a zsidó dolgozókat: *antvakidején* megvolt az az érdeme, hogy fjiddis nyelven megismertette a zsidó munkásokkal a marxizmus klasszikusait. A nagy októberi szocialista forradalom után a zsidó dolgozók a bolsevik párthoz csatlakoztak és kivették részüket a Vörös Hadsereg harcaiból. 192 hadszíntéren ontotta vért a szovjet zsidóság. Ekkor ismerte meg a világ a szovjet zsidó katonákat, akikről, a legkiválóbb orosz katonai szakírók megállapították, hogy született katonanép gyermekei, mert megtalálhatók bennük mindazok az erények és tulajdonságok, amelyek a jó katonára jellemzők: az önfeláldozás, a bajtársiasság, a nélkülözés elviselése és a harci szellem. A polgári

boru vérzivatarásban tünt fel „Abrahám apó” a bjelorusz partizánoknak szervezője, akinek szobrot emelt a háttas utókor és Bjeloruszsiában minden legenda, amely harcról, győzelemről szól, az ő személyéhez kapcsolódik. Ugyancsak legenda alakká lett „vörös Motyec” is, akinek szintén szobrot állítottak hűstettei elismerésképp. Alexander Fagyejev regényt írt Lewinsohn mérőükről, aki a szibériai partizánokat szervezte meg és nagy érdemeket szerzett az intervenciós hadak kiverésében.

Egészen kivételes egyéniség Lázár Mojsejevics Kaganovics, akinek nevéhez fűződik a moszkvai Metro megalkotása, aki sivatagból oázist csinált a lenyűgözően nagy szervező erejével, intuitív megállásaival a Szovjetunió iparának kifejlesztésében nagy szerepet játszik. A szalinai nemzetiségi alkotmány diadalát jelenti az az egyedülálló és példátlan fejlődés, amely a kozák és zsidó nép között végbement. Évszázadokon keresztül a zsidóság sorsa az volt, hogy az uralkodó osztály parancsára, a kozákok gyűlölik őket. Ma pedig, úgy Birobidzsában, mint a Szovjetunió más területein is, kozákok és zsidók, ideális, kollektív munkában ének együtt. Például Pamfilov kozák tábornok, aki a nagy honvédő háborúban oly sok diadalt aratott, szintén zsidó.

(Amikor az előadó a Vörös Hadsereg hősiességéről és az elesett szovjet katonákról beszélt, a közönség egy perces néma felállással áldozott emlékünek.)

Az új szovjet zsidó, aki nyugodtan kiélteti a magánépiségét, önértékes ember, alkotó munkás és boldogos zsidó, aki már nem ismeri azt a félelmet, szegénységet és alázatot, amely a régi Oroszországban élő zsidót annyira jellemzte. A szovjet ember előtt egyébként egyenesen érthetően, hogy valaki származását, vallását, fajtáját szegyei.

Az elmondottakban csak vázlatosan közöltük azt, amiről Illés Béla beszélt. A rendkívüli

halás és akkor megmagyarázá-
sához azonban az előadói emel-
vényre kell még képzelnünk egy
előadót, aki emlékeztetünkbe
idézi azokat az enciklopédista-
kat és materialista gondolkodó-
kat, akik a XVIII. században,
Párisban, a francia szellemi élet
szalonjaiban, lebilincselő módon,
természetes közvevélenséggel,
szikrázó szellemességgel ismer-
tetik meg kortársaikkal a leg-
nagyobb problémákkal, akiknek
megállapításai azonban nem-
csak azokra hatnak, akik a te-
remben hallgatják őket, hanem
munkájukról tudomást szerez-

nek Moszkvában is és az orosz nép legjobb fiai hívták meg őket vendégül: ilyen típusu előadó Illés Béla s ha ezt tudjuk, akkor megértjük azt a nagy lelkesedést, amelyet előadása kiváltott hallgatóiból. *Demján Éva* szavalóművésznő Kardos László és Vihar Béla fordításában szovjet zsidók verseiből adott elő művészi hatással. Dr. Kardos László miniszteri tanácsos zárószavaiban méltatta és megköszönte Illés Bélának irodalmi élményt jelentő, de egyben nevelés és fevilágosító előadását.

GERVAI SÁNDOR

A Pesti Izr. Hitközség számadásai

A Pesti Izr. Hitközség előjáróságának április 16-án tartott ülésén **Domonkos Miksa** ügyvezelő bejelentette az 1946. évi VIII—XII. közötti időre és az 1947 teljes évre vonatkozó számadásokat. Az előjáróság tagjai beható vizsgálat tárgyává tették a bemutatott adatokat, amelyek ügyosztályonként, csoportosítva, áttekinthető képet nyújtottak a hitközség egyésszel esztendőre terjedő pénzügyi gesztiojáról. **Eddig alig volt még példa arra, hogy az előző év számadásai a következő naptári év első hónapjaiban már bemutatásra kerüljenek.** Ez a tény egymagában is öröndetes. Kétségtelen, hogy a bevételek a szükségletek összegétől még messze elmaradtak. A reaktlenül meggyőrlt, szinte mindenéből kifosztott és a szörnyű infláción is keresztülment budapesti zsidóság még a Joint számottevő anyagi segítségével mellett sem tudta az összezs kiadások fedezetét előteremteni.

Az 1947-es naplári év a bevételek meredek emelkedését mutatja. Nemcsak a szám nagysága készlet gondolkodásra, de az ebben kifejezésre jutó hatalmas élniakarás is. A még alig magához tért zsidóság egyre inkább aiet közösségi intézményeinek segítségével és példás köteleességéről, áldozatkészségről tanuságot. A Joint jelentős segítségét még ebben az évben sem tudta nélkülözni a hálaközség, kétségtelen azonban, hogy az 1946-os évben a bu-

dapesti zsidóság tanujelöl adta
annak, hogy a támogatást
mindenképpen megérdemli.
Az egyes tételek részleteiben
való vizsgálata eredménye-
képpen megállapítható, hogy
a másfél esztendő alatt mutat-
kozó kezelési hiány teljes egé-
szében az újjáépítéssel kap-
csolatos kiadásokra fordítat-
lott.

Az előljáróság tagjai hozzá-
szólásaikban megállapították,
hogy a hitközség saját bevé-
telei, az 1947-es év folyamán
már szinte teljesen fedették
a folyó kiadásokat; a hiányt
a templomok, az iskolák, a
kórház feltétlenül szükséges
beruházási jellegű kiadásai
fokozták.

Az ülésen jelen volt előj-
rók mindegyike elismeréssel
állapította meg, hogy a be-
nyújtott számadások körülte-
kintő gazdálkodás és takaré-
kos ügypitel képét mutatják.
A számadások a közeljövőben
összeülő választmány elé ko-
rúlnak.

MEGHIVÓ

az Izraeli Felekezeti Alkalmazottak Országos Egyesületének 1948. május hó 6-án, esztörtök 4. u. fél 6 órakor a Pesti Izr. Hittközség székházának dísztermében, Budapest, VII., Sip-u. 12. II. em. 33. szám alatti tartandó rendes évi közgyűlésre.

★

Az alapszabályok 45. §-a értelmében csak azok az indítványok tekinthetők érvényesnek, amelyek a közgyűlés előtt 5 nappal írásban beérkeztek.

Kérjük a közgyűlés idejének és helyének előjegyzését és azon való
szíves, időben megjelenését.

A Ceglédi Izr. Hitközség pályázatát hirdet kántor-metsző állás

b. többi öre. Miközben bizonyítván
csatlakozó. Előnybe részesül, aki
birtokait, vállalat. Utólagos-
a megfigyelni tudott. Am: Dr.
János József, Cegléd.

BALLON

atlátszó-,
eső-, vihar- és
lődenkabát

Márton és Szász V. Gróf Teleki
Pál-utca 3.

Rendezték Romániában a deportáltak vagyongkérdéseit

Kolozsvár, április

(Az Uj Élet tudósítójától.)

A román parlament nemrégben törvényt fogadott el a deportáltak vagyoni helyzetéről és a függő kérdések szabályozásáról. A kormány intenciója az volt, hogy ezeket az ügyeket mennél egyszerűbben és simábban lehessen lebonyolítani, továbbá, hogy a deportáltakat mentesítsék, azoktól a közterhektől, amelyek a rendkívüli körülmények között bekövetkezett halálesetek miatt álltak elő. Az új törvény rendkívül fontosságú és a zsidó közvélemény mint demokratikus alkotást üdvözli.

A törvény elsősorban kimondja, hogy a román magánjogi törvények szerint bírálják el azoknak a volt északerdélyi lakosoknak az örökösödési ügyét, akik 1941 június 21 után deportálás, tömeges kitelepítés, munkatáborba történt összpontosítás, vagy más hasonló rendkívüli intézkedés között haltak el, anélkül, hogy elhalálozási időpontjukat az elhalálozás idején és helyén az illetékes hatóság a halotti anyakönyvbe bejegyezte volna. Nem fontos ebben a tekintetben, hogy az illetőnek hol volt az utolsó lakóhelye, vagy hol halt meg.

A törvény kimondja, hogy az említett személyek elhalálozási időpontját 1945 május 9. napján kell megállapítani. A megtörtént boltányilváltásokban a halálozási időpontot mindenütt május 9-re kell helyesíteni.

Igen humánus rendelkezés a törvényben, hogy eltűnteti a komplikált örökösödési eljárást azokban az ügyekben. Kimondja ugyanis, hogy ha az elhunyt örökösei is meghaltak anélkül, hogy a halotti anyakönyvből meg lehetne állapítani egyik vagy másik haláleset elsőbbségét: az örökség az elhunyt életben maradt rokonait illeti meg, megelőzve az elhalt rokonok örökösödési jogát.

Ezzel a rendelkezéssel sok gazdátlan zsidó vagyon jut végre jogosult kézbe, amiken eddig (az örökségre jogosult személy megállapítása hiányában) idegenek gazdálkodtak.

Mivel számítalan esetben megtörtént, hogy a deportáltak vagyonához illetéktelen egyének jutottak, az új törvény szerint az érdekeltek e törvény megjelenésétől számított egy éven belül kérhetik a már lefolytatott hagyatéki eljárás során

hozott határozatoknak fentiek szerint való módosítását.

Amennyiben oly személyek, akik a jelen törvény szerint örökösöknek nem tekinthetők, a hagyatéki tárgyat elidegenítették vagy három évnél hosszabb időre bérbeadták, az erre vonatkozó ügyeket semmiské, a harmadik jóhiszemű személyek javára történt elidegenítések kivételével. Ez a szakasz egy tollvonással visszajuttatja az elbitorolt zsidó vagyont a jogos örökösnek.

Nagyfontosságú intézkedés az is, hogy a törvény hatálya alá eső örökségek után örökösödési illetéket nem kell fizetni, sőt ha már valaki ezt kifizette, visszatérítését kérheti. Eddig a helyzet úgy állt, hogy az örökös nem tudta, például, az ingatlan a saját javára iratni a nagy örökösödési illeték

miatt. Ezzel a szakasszal azonban ez a döntő akadály elhárult.

A törvény rendelkezései nem vonatkoznak azokra, akikre nézve határozott bizonyítékok állnak fenn, hogy 1945 május 9 után életben voltak.

Az új törvény roppant megkönnyíti a deportáltak hagyatékok likvidálását. Sajnos nem történt azonban még intézkedés az utazások megkönnyítésére. A deportáltak jogos rokonsága igen jelentékeny részben Magyarország lakik és az ügyek elintézéséhez elengedhetetlen lenne, hogy Romániába utazhasson. Ez azonban még ma is ugyiszólván lehetetlen, mert román vízumot kapni a csodával határos. Lehetséges, hogy a múlt hetekben lefolyt tárgyalások, amelyeken Bukarestben előkelő magyar ténylezők vettek részt, ezen a téren is enyhülést fognak teremteni.

Felavatták a bergembelseni mártírok emlékművét

A Dohány-utcai templom árakadjaitól szegélyezett mártírok temetőjében, ott, ahol három-ezerhatszáz gettómártír alussza örök álmát, állított emlékművet a Bergembelseni Deportáltak Bajtársi Köre azoknak a társainak emlékére, akik a bergembelseni haláltábor poklában, a gázkomrák fojtogató ölelésében lelték szörnyű halálukat. Hőfőhár márványtáblába vésvé örökítették meg hatszáz ismert és tízezernyi ismeretlen bajtársuk emlékét.

Az emlékmű április 18-iki felavatására a hozzátartozók, bajtársak végeláthatatlan tömegében zarándokoltak el. A hatalmas mártírtemetőt teljesen betöltötte a gyászoló tömeg. Azok, akiknek nem jutott hely, az utcára szorulva hallgatták a gyászbeszédet. Az avatáson résztvettek a pártok, a zsidó intézmények és az egyházak képviselői, köztük Foltai János katolikus tábori püspök.

Az emléktáblaavatást a pesti zsidó templomok egyesített kórusa, Havas Sándor vezényletével a „Ha te Isten” kezdetű zsoltárral nyitotta meg, majd Abrahamson Manó főkátor ajakán mérhetetlen fájdalommal csendült fel az ősi zsoltár, az Adonáj mo odom. Dr. Katona József pesti rabbi lépett ezután az emléktábla előtt elhelyezett szószekre.

— A gyűlölet útja mártíremlékművekkel van kirakva — mondotta többek között — s a mi feladatunk, hogy ezen az úton soha többé ne járjasson az emberiség. Hogy soha többé ne legyen gettó, hogy soha többé ne legyen koncentrációs tábor. Ha ezt megérjük, akkor nem hiába avatjuk ezt az emlékművet. De ez az avatás egyben temetés is tízezreknek, akiknek nem jutott temető. És legyen a temetés ez a gyűlöletnek is. Hirdesse ez az emlékmű, hogy nem hiába adtuk a mártírok léteit. Erősen él bennünk a hit, hogy a szomorúemlékü múlt nem térhet vissza soha többet.

Dr. Katona József nagyhatású szavait minduntalan félbeszakította a hozzátartozók szívet tépő

zokogása, mely akkor csapott crescendóba, amikor a rabbi a Kaddis imát mondotta el.

Karvaly László kántor énekelte a Sívísi zsoltárt, majd dr. Murányi Miklós újpesti főrabbi, aki maga is végigszenvedte a bergembelseni deportálótábor borzalmait, emlékezett meg a három év előtti Bergembelsenben tartott pészach esetről, mikor az egyiptomi sötétségben is bizonytak abban, hogy Isten megsabadítja őket. — Mi, akik megmaradtunk, — mondotta — nem azért maradtunk meg, mert jobbak, csupán szerencsésebbek voltunk. Legyen ez az emléktábla örök mementő, hogy megértsük egymást és utólag érdemljük ki megmaradásunkat. Harcoljunk egy olyan világért, mely nem a halál, hanem az élet világa.

Karvaly László kántor, aki szintén a bergembelseni tábor foglya volt és akinek apja a mártírok között szerepel, mondotta el az árvák kaddis imáját, melyet a közönség hangos zokogással mondott utána.

Dr. Kesz Zoltán ítéltáblai tanácselnök a Bergembelseni Deportáltak Bajtársi Körének elnöke avatta fel ezután az emléktáblát. — Szimbólum ez az emlékkő, — mondotta többek között — a zsidó mártírság szimbóluma. Hirdesse a mélyéges gyászt és a reményt, hogy nem hiába hullott a mártírok vére, hogy a zsidóság végre megtalálja helyét a világban. Beszéde végén felkérte a Pest-i Izr. Hitközség vezetését, hogy vegye át az emléktáblát.

Stöckler Lajos elnök, a Pest-i Izr. Hitközség elöljárósága nevében vette át az emlékművet, a Hatikva hangjaival ért véget a kegyeletes ünnepség.

GYERMEK-CIPŐ

specialista
Légrádi Ferenc
cipész-mester
VII., Dohány-utca 10. sz.

Hatvani vasútállomáson 1944 júniusában elfogott

munkaszolgálatosok

(akiket Auschwitzba deportáltak) életben levő tagjait és az eltűntek hozzátartozóit kérjük, hogy az április 26-án, hétfőn este 7 órakor, a Musz Szövetéség, Bajcsy-Zsilinszky-ut 5. sz. alatti összejövetelére okvetlenül jöjjenek el.

A pontos, megbízható

„DAVAJ” BOY-vállalat
mindent elintéz — (Éjjel-nappal)
Tether-taxival is

Király-utca 21. Telefon: 226-893

NAGY SZÉDER-EST NISZEL

orth. kóser éttermében, Révai-u. 14. Tel.: 120-092.
Elit közönség. Ellismert konyha. Polgári árak.

Kitűnő homoki Tokaji-hegyaljai
Sel Pészach BOROK
legolesobbán. ★ Díjlatlan házhoz szállítás.

HASKÓ MÉRNÖK CIÁNOZ

Telefon 222-223. CONTACT porral írt poloskát garanciával, szobaként

„A varsói gettó nincs többé“

Érdekes történelmi adatok a varsói zsidó hősök ellenállásáról

1948 április 19-én Varsó városában összegyűltek a világ zsidóságnak és a demokratikus nemzeteknek a képviselői, hogy Varsó maradvék zsidóságával együtt felavassák azt az emlékművet, amelyet a gettózáradás és hősei emlékének megörökítésére emeltek. Ennek az emlékműnek kövei Mauthausenből valók. Göring rendelte el, hogy mauthauseni koncentrációs lábor deportáltjai köveket fejtsenek a közeli kőbányából, hogy majd ezekből faragják ki a győzelmes háború befejezése után a „német győzelem diadalívét“. A zsidóság sorsának különös szimbóluma, hogy ezek a kövek nem a németek diadalát, hanem a varsói gettó hőseinek küzdelmét és hősi halálát fogják hirdetni.

A gettózáradás, most öt esztendeje, 1943 április 19-én tört ki. A záradás előzményei már jól ismertek. A különböző dokumentációs gyűjtemények adatai bizonyítják, hogy Varsó városának gettója 1940 novemberében létesült. A gettó 27.000 lakásában 400.000 zsidó zsúfolódott össze, akiket hatalmas falak, bedeszkázott utcái ablakok és ajtók zártak el a város többi részétől. A fennmaradt hivatalos német jelentés szerint azonban: „Biztonsági megfontolások azt követelték, hogy a zsidókat összességükben távolítsák el Varsóból. Az első nagy áthelyezési akció 1942 július 22-e és október 3-a között folyt le és 310.322 zsidó eltávolítását eredményezte. A rákövetkező januárban további 6.500 zsidót szállítottak el.“ 1943 januárjában az SS birodalmi vezető adott utasítást a gettó területén lévő gyárak áthelyezésére és a zsidók további deportálására.

Varsó zsidósága ebben az időben már pontosan tudta, mit jelent a deportálás és erre a híre szervezte meg ellenállását.

Az ellenállás leküzdésére a németek tankokat, páncélosokat és a modern harcászati legújabb fegyverrel vetették harcba. A háború utáni időre fennmaradt dokumentumok szerint a gettó záródása igen erős és jólszervezett volt. *Stroop*, a varsói kerület SS főnöke részletes jelentésben számolt be a záradás levezetésének történelméről. Ez a jelentés ránk maradt. Díszes és előkelő kiállítása, szép merített papírosra, *Stroop* férfias aláírása egyaránt arról számolnak be, hogy a németek különleges feladatnak és különleges dicsőségnek érezték a záradás levezetését. És ha a jelentés sohasem szól a zsidó védők bátorságáról és harci készségéről, a jelentés német akcióinak tárgyalása, a bevetett katonák és fegyverek száma, a megsebesült és elpusztult német katonaság nagysága és a záradás hetekig tartó volta mind arról számolnak be, hogy nem egyszerű ellenállásról volt Varsóban szó, hanem rendszeres és megszervezett akcióról, ahol a cél nem csak az volt, hogy

Varsó zsidósága ne kerüljön a németek kezére, hanem az is, hogy az ellenségnek minél nagyobb veszteségeket okozzanak.

A záradás első etapjában a német tankokat és páncélosokat „a zsidóknak és a lengyel banditáknak sikerült egy jól előkészített, koncentrált tüzeléssel visszaszorítanunk“ — írja a németek jelentése. További idézetek: „Az első nap vége felé meglehetősen súlyos volt az ellenállás“. A németek belájták, hogy „a zsidók és banditák ellenállását csak úgy lehet letörni, ha minden erőnket és energiánkat éjjel-nappal fáradhatatlanul bevetjük“. A németek támadása egyre erősödik. Tankokat, füstképző gyertyákat használnak, fáradhatatlanul támadnak, az egyes háztömböket fegyverrel vagy felrobbantják. A módszerekben természetesen kimértelenség: A zsidók pedig nem az életükért küzdenek, hiszen jól tudják, hogy Varsó gettójának kis csoportja nem tud a német harci gépezettel megbirkózni. Küzdenek azonban a németek ellen és semmiképpen sem hajlandók belemenni abba, hogy életüket oltson feladja. „Világossá vált előttünk“, — szöli a német hivatalos jelentés, — „hogy a zsidók nem hajlandók elköltöztetésükbe belemenni, hanem elhatározták, hogy a gettó kiürítésének minden erejükkel és a rendelkezésükre álló minden fegyverrel ellenállnak.“

★

A következőkben további részleteket idézünk szóról-szóra a varsói gettózáradás lefolyásáról szóló német jelentésekből. Ezeknek a dokumentumoknak az értéke éppen abból áll, hogy nem a zsidók feljegyzései, hanem az ellenfeleké, akiknek nem állt érdekükben, hogy a zsidó hősiesség és ellenállás nagyságát

dicsőítsék. Ha az alábbi sorokból mégis a szervezett ellenállás páratlan voltára kell következtetnünk, ennek egyedüli oka a hősiesség maga.

Krüger, a krakkói SS birodalmi vezető naponta távirati jelentést kap a gettóharc állásáról. Ezekből a táviratokból a következőket idézzük:

(1943. 4. 22.) „A tömbök felgyújtása az éjszaka folyamán azt eredményezte, hogy azok a zsidók, akiket nyomozásunk nem tudott megtalálni, elhagyták rejtékhelyeiket és előbujtak, hogy megmeneküljenek a lángokból. A zsidók tömegei — egész családok — már égtek, vagy leugrottak az ablakokból összekötött lepedők segítségével: vagy megpróbálták másképp leereszkedni. Megkezdtek ezeknek a zsidóknak azonnali likvidációját. Olyan épületekből, amelyeket már kiürítettünk, a lángokból az egész éjszakán át lövéseket adtak le. Bekerítő csapatainknak nem voltak veszteségei. 5300 zsidót kézrekerítettünk és elszállítottunk.“ „Osztagaink zöme folytatta a tisztogatási műveletet arról a vonalról, ahol tegnap ezt a műveletet befejeztük. Sajnos, nem tudjuk a zsidók és a banditák egy részét megakadályozni abban, hogy a gettó alatti csatornahálózatba meneküljenek, ahol nem igen tudjuk őket kézrekeríteni, mert megakadályozták az előaszatást. A városvezetőség képtelen ezt a visszaszervezést megszüntetni. Füstképző gyertyákat is használtunk és creozotot öntöttünk a vízbe, de ez sem használt. Az összműködés a hadsereggel kiváló.“

(1943. 4. 24.) „Mindig újból és újból megfigyeltük, hogy a zsidók és banditák dacára az élve elégséges veszélyének, inkább visszamentek a lángokba, semmint kockáztatták volna, hogy mi elfogjuk őket. Újból és újból lödöztek a zsidók, majdnem a művelet befejezéséig. Ennek következtében a műszaki katonákat gépfegyverrel kellett megvédeni, amikor a szürkület leszálltával erőszakkal be akartak hatolni egy megerősített betonépületbe. A mai művelet befejeződött.“

1943 április 23-án, éjjel 1/1-kor 1660 zsidót gyűjtöttünk össze kiürítési célra. 1814-et huztunk elő rejtékhelyeikről, mintegy 330-at löttünk agyon. Számátalan zsidót öltek meg a lángok, vagy pusztultak el akkor, amikor rejtékhelyeiket felrobbantottuk. 26 rejtékhelyet robbantottunk fel és bizonyos mennyiségű papírpénzt, különösen dollárokat számkönyveltünk. A pénzt még nem számláltuk meg.“

(1943. 4. 25.) „A kereső osztagok mai műveletei majdnem mindenütt óriási tüzek keletkezésére vezettek. Így a zsidók kénytelenek voltak előjönni rejtékhelyeikről és 1960-at fogtunk el összesen élve. Megtutdunk tőlük, hogy voltak köztük ejtőernyősök, akik itt leereszkedtek és banditák, akik valamely ismeretlen forrásból kaptak fegyvereket. Véleményem szerint a banditáknak és a gettó legaljának nagyon jelentős részét kézrekerítettük. A beszületés akadályozta meg azonnali likvidációjukat. Igyekezni fogok holnapig vonatot szerezni, hogy őket T. II-be szállítsuk. Ha nem, a likvidációt holnap végzzük el. Ma is észleltünk fegyveres ellenállást és egy rejtékhelyen három pisztolyt és robbanóanyagot találtunk. Azonkívül jelentős mennyiségű papírpénzt, valutát, aranypénzt és ékszert foglaltunk le ma.“

(1943. 5. 4.) „Tizenegy óra felé a főerőket kivezényeltük, hogy fésüljék át és pusztítsák el azt a két nagy épületet, ahol a volt Toebbens, Schulz and Co. és más vállalatok voltak. Miután ezeket a tömböket teljesen bekevertük, felszólítottuk a még bennlévő zsidókat, hogy önként jöjjenek elő. Így 450 zsidót kerítettünk kézre. Csak amikor az épülettömbök nagy lángokban égtek és már bedőléssel fenyegettek, jött elő nagyszámu zsidó, mert a lángok és a füst miatt nem tudtak már bennmaradni. A zsidók újból és újból megkísérlik, hogy még az égő házakon is elmeneküljenek.“

(1943. 5. 7.) „Most már ismerjük, hogy hol van az u. n. „Pártvezetőség“ óvóhelye. Holnap ki fogjuk nyitni. A zsidók bevallják, hogy éjszaka kijönnek, hogy friss levegőt szívjának, mert lehetetlen az óvóhelyeken maradni a művelet hosszú tartama miatt. A támadó osztagok általában 30–50 zsidót lönek le minden éjszaka. Ezekből a megállapításokból következtethetjük, hogy jelentős számú zsidó a föld alatt még mindig a gettóban tartózkodik. Ma levegőbe repítettünk

• Többi rész a koncentrációs lábor.

Sel peszach torták, sütemények

ENGLÄNDERNÉL

Orth. rabbiság felügyelete alatt. Rendelést házhoz szállítunk.

Tel.: 330-757, VIII., Karácsony S.-utca 1.

egy betonépületet, amelyet kénytelenek voltunk tűz segítségével elpusztítani. Ez alkalommal megállapítottuk, hogy egy épület felrobbantása igen hosszadalmas folyamat és óriási tömegű robbanószert igényel. Ezért a legjobb és egyedüli módszer a zsidók elpusztítására még mindig a felgyújtás."

*

Stroop már több ízben idézett jelentésének a végéről a következőket idézzük: „Bár a nagy művelet befejezést nyert, számolnunk kell azzal a lehetőséggel, hogy a volt gettó romjaiban még mindig él néhány zsidó. Ezért ezt a városrészt szigorúan elzárjuk az árjak lakóhelyétől és őrizet alatt tartjuk. Ezt a feladatot a III.23. rendőrzászlóalra bízuk, amelynek utasításokat adtunk, hogy különösen arra ügyeljenek, hogy senki se jusson be a volt gettóba és mindenkit azonnal löjjenek agyon, akit a gettón belül találunk. A zászlóaljparancsnok további parancsot közvettlenül az SS- és rendőrfőnököktől kap. Így lehetséges lesz a csekély zsidó maradványt (amennyiben ilyen egyáltalában van) ellenőrizni és a végén kiirtani. A még élő zsidókat és banditákat meg kell fosztani minden életben maradási lehetőségtől azáltal, hogy az összes még álló épületeket és menedékhelyeket elpusztítjuk és a vízvezetékét elvágjuk.

Azt tervezzük, hogy a Dzielnia börtönt koncentrációs táborrá változtatjuk át és a foglyokat arra használjuk fel, hogy összegyűjtsék és elszállítsák a téglák millióit, a hulladékvasat és egyéb, más célra jól felhasználható nyersanyagokat."

*

A zsidók hősiessége oly nagy volt, hogy a németek sem tudták tagadni. Meg kell csak néznünk a statisztikai kimutatásokat, a német katonák névsorát, akik egy-egy napon „meghallták a Führerét", vagy azoknak a sokaságát, akik megsebesültek. Már az első jelentés 15 halottból és 90 sebesültből számol be. Ugyanaz a jelentés felsorolja az aznap harcban elesett katonaság számát és ezt 36 tisztben és 2054 közkatonában jelöli meg. A kimutatás felsorolja, hogy a harcban az SS vezérkara és rendőrpáncsnoksága, a fegyveres SS páncélgránátos és lovaszászlóalja, az SS rendőrsége, műszaki készsége, a lengyel rendőrség, a lengyel lüzoltóság, a Wehrmacht riadóútege, műszaki osztaga, műszaki tartalékcsapata, tartalékszászlóalja vett részt.

*

A németek jól felkészültek a harcra. J. Stroop, akinek jelenlétéről többször is idéztünk,

porének nürnbergi tárgyalásán a következő tanuvallomást tette: „1943. április 17-étől, vagy 18-ától, 1943. augusztus végéig a varsói kerület SS- és rendőrfőnöke voltam. A varsói gettó elleni műveletet elődöm, Dr. von Sammern-Frankengau parancsnok dolgozta ki. A parancsnokságot a katonai akció megindításának napján vettem át és von Sammern-Frankengau vázolta, hogy mi lesz a teendőm. Neki az akció megindítására Himmlertől volt parancsa, de én magam is kaptam távirati utasítást magától Himmlertől is. A távirat szerint a varsói gettót ki kell irtanem és a földig rombolnom. Ennek az akciónak a keresztülvitelére rendelkezésemre bocsátottak két fegyveres SS zászlóaljat, a hadsereg 100 tagját és 75-100 polgári rendőrt."

A német jelentés szerint a lengyel lakosság nagy része helyeselte a zsidóellenes intézkedéseket. De hogy a lengyeleknek volt olyan része, amelyik a gettó lázadóival értett egyet, kiűnik magukból a jelentésekből, ahol a zsidókon kívül a lengyel „banditák" ellenállásáról is állandó szó esik. A lengyel kormányzó a gettőlázadás befejezése előtt külön kiáltványt intézett a lengyel lakossághoz. Ebben a kiáltványban közölte a lengyelekkel, hogy miért rendelték el a volt zsidó gettó elpusztítását, utalt a lengyel és zsidó partizánvétekenységekre, a Gótyban talált tömegsírokra és felszólította a lengyel lakosságot, hogy nyújtson segítséget a kommunista ügynökök és a zsidók ellen megindított küzdelemben.

Akármiilyen hatalmas és jól megszervezett is volt az ellenállás, nem végződhetett mással, mint a németek győzelmével. A harcok április 19-étől május 16-ig egyfolytában tartottak. Május 16-án a németek felrobbantják a varsói zsinagógát, elszállítják a megmaradt gyárberendezéseket, elpusztítják a még félig épenmaradt házakat, összefogják az élelbenmaradt zsidókat és Stroop elküldheti jelentését, amelynek címe: *A varsói gettó nincs többé*."

A zsidók története sok hősiesség küzdelmet ismer. A varsói gettó lázadójának harca, küzdelme és halála a zsidó hősiesség egyik leglétundókelebb fejezte."

Benoscholsky Ilona dr.

(A Zsidó Világkongresszus Dokumentációs Osztálya.)

* Forrás: Stroop, Varsó SS- és rendőrfőnökének hivatalos jelentése: „A varsói gettó nincs többé". (1943. április-május.) Krügernek, a keleti tartományok SS- és rendőrpáncsnoksága vezetőjének küldött naponkénti táviratok szövege, 1943. április 20-május 24-ig. J. Stroopnak Nürnbergben tett vallomása 1946. február 24-én. K. Kaleske, Stroop adjutánsának Nürnbergben tett vallomása 1946. február 24-én.

Varsói emléktisztítást a Rumbach-utcai templomban

A varsói gettó örökmékkü hősi ellenállásának ötödik évfordulója alkalmából, a Lengyel Deportált Zsidó Szövetség és a Brit Hősi Ház április 19-én este, gyásztisztítást tartott a varsói hősök emlékének, a Rumbach-Sebestyén-utcai templomban.

A gyásztisztításon részt vett a bolgár követ, megjelentek a cseh, a jugoszláv és a lengyel követségek képviselői, dr. Vass Lipót előjáró, a Pesti Izr. Hitközség, dr. Endrei S. Henrik igazgató, a Pesti Chevra Kadisa, dr. Katona József és dr. Herszkovits Fábiny pesti rabbik a rabbikar képviselőiben, valamint nagyszámú közönség.

Az istentiszteleten Ábrahám-sóhn Manó főkapitány a Rózs Sándor vezényletével működő kórus kíséretében végezte a szertartást.

A gyászbeszédet dr. Fischer Benjámin főrabbi tartotta. Megemlékezett a varsói gettó zsidó hőseiről. Beszélt az elmúlt száz-

nyú évekről, melyek alatt százezerszámra hullottak el a zsidók. A kétezeréves gólsz-sors arra szoklatla a zsidó népet, hogy mindig a békét akarja. Iszonyodását a vértől, fegyvertelenségét, békészeretét használta ki ellenségei. Mert szentnek tartotta a „Ne ölj" parancsolatát, gyávanak bélyegezték. Az öntudatra ébredt zsidó ifjúság, a varsói gettó zsidó hősei ellenálltak abban a szent meggyőződésben, hogy az igazság győzelmeért harcolni kell, követték a Bar-Kochbák, a Makkabeusok példáját. Vértük hullatásával, Istentelvet szent hittel törölték le a szegénybélyeget. Beszéde végén imát mondott a varsói gettó hőseiért és a Szentföldön küzdő szabadságharcosokért, akik azért küzdenek, hogy szabad földön szabadon élhessen a zsidó nép.

A varsói gettó hőseinek emlékére tartott gyásztisztítást a Hatikva elnevezéssel fejezték be.

A varsói gettó emlékünnepe a Dohány-utcai templom falán elhelyezett emléknél

Most öt éve történt, hogy a varsói gettó hősei fegyverrel a kezükben szállok szembe náci Németország gyilkos hordával. Három hétig álltak ellen a szabadságharcosok a százezernyi túlerőben lévő elnyomóknak és örökre beírták nevüket a szabadságukért életüket is feláldozni kész népek történetébe. Az ötödik évforduló alkalmából a Lengyel Deportált Zsidó Szövetség és a Hasomér Haeair április 18-án avatta fel a varsói gettó hősi mártírjainak emlékére emelt emléktáblát a Pesti Izr. Hitközség Dohány-utcai templomának udvarán. Az ünnepségen résztvettek a zsidó intézmények, a Magyar Cionista Szövetség, a Jewish Agency és a Szochmut képviselői. A lengyel követséget Alfred Fiederkiewitz követ és két követségi tanácsos képviselték.

A rézkarc emléktábla két oldalán a Hasomér Haeair mozgalom egy-egy zászlótartója állt, kezükben a mozgalom kétféle és piros zászlójával. Az emléktáblán a következő szöveg áll: „A zsidó nép és a szabadságért harcoltak". Alatta: Chaviva Reik, Mordecháj Anilevics, Szmeha Hunwald, Cion Roth, József Kaplan, Toszja Altmann és Langer Miklós nevei.

A Hasomér Haeair mozgalom kórusa Gassner Mose vezényletével a Teheznaknát énekelte, ezután dr. Katona József pesti rabbi avató beszédében idézte a varsói gettó hőseinek végrendeletét, majd így folytatta beszédét: — „Új uton indultunk

el, a hősi helytállás útján, örökre vége a megalkodásnak. Mindannyiunkat hasson át a varsói gettó és Erec hőseinek szelleme."

Arje Hunwald beszédében hangsúlyozta, hogy az új zsidó nemzedék követi a varsói gettó hőseinek utmlatását, akik bebizonyították, hogy a zsidó nem alsóbbrendű lény. Nami Heilmann mondta el magyar nyelven a Jiszkort, Gertler Avri, Neglis: A halott fiatal katonák, Dan Lion pedig Bialik: A pusztá halottjai című verseit szavallták nagy hatással. A Szochmut nevében dr. Szonyi Géza emlékezett meg kégyelettel a varsói hőseiről.

Alfred Fiederkiewitz lengyel követ megkoszorúzta az emlékművet és rámutatott arra, hogy a lengyel népnek ellenállására a varsói gettó hősei mutattak példát. Vermes Magda a Borochow kor és a Hasomér Haeair mozgalom nevében koszorúzta meg az emléktáblát.

Stöckler Lajos a Magyarországi Izraeliták Országos Iradájának elnöke szólalt fel ez után. — „A főváros szerencsésebb gettója nevében emlékezem a varsói gettó hőseire, akiknek holnapi varsói ünnepségén kiűldöttünk résztvesznek. Merítsünk hitet, szolgáljon utmlatásul az ő példájuk, hogyan kell harcolni, a szabadságért küzdeni és meghalni!" — mondotta. A Hasomér Haeair mozgalom kórusa a Hatikvát, majd az Internacionalel énekelte héber nyelven. A mozgalom ifjúsága díszlépésben vonult el ezután az emléktábla előtt.

Rathenau Hamvas ellen

Írta: SZILÁGYI GEZA

I.

HAMVAS ENDRE csanádi püspökkel, aki attól „fél”, hogy „vallás nélkül marad”, és ezért a katolikus egyháznak akarná egyetemlegesen és eggyüttesen betemetni, ezzel a szenvedélyes hittérítővel, aki akarva-akaratlanul végsőképpen izraeli a vallásuk szabad gyakorlásában igyekszik megzavarni „zsidó testvéreit”, az *Új Élet* mult számában alaposan és részletesen foglalkozott dr. Herskovits Fábian, a kíméletlen, de sohasem igazságtalan polémia tudós művésze. A püspök és a rabbi közötti vitának érdekes, immár történelmi jellegű kiegészítésére irányított az alábbiakban az olvasó figyelmét.

II.

A PÜSPÖK UR bizonyára tudja, ki volt Rathenau Walter: Németország egyik legkiválóbb emleke és gyarmati gazdaságpolitikai korszakunknak elemző és boncoló szeme, jósló szava bírája, az ország alapvető fontosságát nem tagadó, de amellett a léleknek erkölcsi, szellemi és az anyagra is visszaható erejét hirdető filozófus. Nagy műszaki vállalatoknak teletelítő tehetségei vezetőjéből az első világháború után Németországnak előbb újjáépítési, majd külügyminisztere lett; a Szovjet-Oroszország jelentőségét nagyon is számbavevő rapallói német-orosz szerződésnek szellemi atyja és diplomáciai nyelvbűbője. A külügyminiszteri székből 1922-ben fasiszta országgyűlések halálhózzsorgó golyói buktatták ki Rathenaut, akinek a náciizmus hajnalán az oroszbarátság bűne mellett, éppen oly súlyos és meg nem bocsájtatható véke volt zsidósága, telejében meg nem keresztelt zsidósága.

III.

HARMINC ÉVVEL EZELŐTT, kevéssel az első világháborúnak Németországra végetes befejezése előtt, Curt von Trützschler-Falkenstein darmstadti író füzeteit tett közzé ezzel a címmel: „A zsidókérdés megoldása a német birodalomban.” Munkáját megküldte Rathenau-nak, és a „humanizmusra” hivatkozva, véleményét kéri a füzetének szerinte „komoly és messzevágó” tartalmáról. Noha Rathenau-nak akkortájt olyan emberfölkelti volt az elfoglaltsága, hogy az éjszakával megoldott nappalnak huszonnégy órájában nem egyszer negyvennyolc órának egyezendő és el is vezetett anyagát sürítette bele, mégis válaszolt a neki ismeretlen darmstadti szerzőnek. Válaszolt két okból: először azért, mert a darmstadti úr a humanizmusra hivatkozott, Rathenau pedig

humanizmuson az emberi együttérzés érzését és az emberi szellem egységét értette, és mindennél komolyabban vette ezt az érzést és tudatot, másodsorban meg azért válaszolt, mert a zsidókérdésről volt szó. Ez pedig Rathenau-nak, ennek a vakbuzgó hazafias német, de izraelita vallású német áthasított zsidónak gondolkodásában nem volt ugyan központi probléma, egyetlen fő probléma, úgynevezett sarkkérdés, de mindenesetre a történelem és a mai kor egyik nagyon fontos problémája, amelynek társadalmi vonatkozásaival régebbi munkáiban, sokat töprengve és felelősséget aggályosan látogatva, gyakran foglalkozott, mert leleplezzenél szívügyének egyike volt. Persze szerencsés személynél körülményeiből eredő derűlátása úgy vélekedett, hogy a németiségbe való teljes beolvadás, tulságos nehézség nélkül lehetséges, a zsidóságról nem kell vallásosság is lemondani, mert hiszen az izraelita vallás megteheti a német ember másfajta vallásai között. Hitler néhány évvel utóbbi tudvalevően az ellenkezőjét vallotta, sőt nemcsak a zsidó vallásnak, hanem a vallás testi és lelki hordozójának a németiséggel való teljes összeférhetetlenségét hirdette, és tanítás legvégére és legvégzetesebb következtetéseit is levonva. Csakhogy Rathenau orvgyilkosainak golyói megkímélték attól a katasztrófától, hogy megérje Hitler uralomra jutását.

IV.

RATHENAU HOSSZU levélben felelt a nehezen kiejelhető nevű darmstadti szerzőnek. Ennek elfoglaltságára vall, hogy maga kérte meg Rathenaut, tegye mindenkinek hozzáférhetővé az eleinte csak magánlevélnek szánt választ. Ez meg is történt. „Eine Streitschrift vom Glauben” (Vitaival a hitről) című füzetében Rathenau szembeszáll von Trützschler ama követelésével, hogy a német zsidóság egyszóvalán testületileg, kivétel nélkül, vállalja a kereszténységet, egyetemlegesen keresztelkedjen meg. Rathenau, aki azt vallotta magáról, hogy nála jobb németet el sem képzelhetni, kerekén visszautasítja ezt a követelést, amelyet kétezer év óta sokszor nekiszegeztek a zsidóságnak, majd a gyűlölet dühével, majd a szeretet és a jószág képében, vagy gyakrabban és

inkább álarcában. A visszautasítás félre nem érthetően nyílt és határozott, de hangja mentes a legesekélyebb indulatoskodástól is. Oly férfinak a hangja ez, aki hisz a maga igazában és éppen ezért szükségfelelnek vél bármilyen hangerősítést. A zsidóságot felhívják, láncoljon ezután idegen nő a dalára? Ezt a felhívást Rathenau, a legszélsőbb asszimilációs, udvariasan, de fenntartás nélkül visszautasítja. És mintha még udvariasabban hozzáenné: „Kedves térítő uraim, kár a csábítás fáradságáért, buzgalmatok másra is fordíthatnák!” Ez az udvariaságnak már olyan foka, hogy iróniának is beillenek.

V.

RATHENAU MEGÁLLAPITJA, a térítő kereszténység felé, mert a zsidó ugyis tudja: Mózes vallása nem alkotott egyházat, dogmái pedig — Mózes Mendelssohnra hivatkozva, mondja — nincsenek. Lényege: Isten egysége, amelynek négy szóból álló héber ösformulája így szól: az Örökkévaló a mi Istenünk, az Örökkévaló egy. Keresztény térítők évezredek során kevesellék ezt és úgy vélekedtek, hogy az ilyen dogmátlan vallásnak hajlékonysága és mozgási szabadsága formátlanúságot, szinte féltelenséget jelent. Rathenau azonban rámutat arra, hogy ez a hajlékonyság megállotta évezredek próbáját: a zsidóságot nem dönthette meg az ókorok, a keresztény középkorok, az újkor filozófiának eszméit, legényjegyét nem kellett feláldoznia. És ismét finom iróniát érezek Rathenau-nak abban a tanácsában, hogy ne a zsidókat csábítsák, hanem a keresztény egyház kebelére, hanem azok a keresztények, akik tulsáknak érzik a maguk egyházát, sem hogy szabadon lélegezhessenek, és tulsáknak vélt a rájuk nehezedő dogmák, csatlakozzanak a mérsékelt hitű Egy-Isten-hítér, amelyből a kereszténység is kifarjadt, forduljanak vissza ehhez a dogmától mentes és egyházba bele nem szorított hitvalláshoz. Szemre, látszatra komolyan mondja ezt Rathenau, aki a stílusnak is mestere, de egyes felvillanó szavak elárulják az ésszemű olvasónak, hogy Rathenau, aki minden inkább volt, mint hittérítő és aki legjobban tudta, hogy a zsidóság önmérséklettel gyakorolta, sosem járkodott prozeliták szer-

zésére, a legelőkelőbb formában voltaképpen kissé gunyogódtak.

VI.

Curt von Trützschler-Falkenstein a lömeges, sőt egyetemes megkeresztelkedést propagáló röpiratában a zsidókérdést, szociális vonatkozását mellőzve, merőben vallási kérdésnek fogja fel, Rathenau vallási és szociális kérdésnek látja, aminek helyességét józan ésszel senkisé nem vitathatja. De azért Rathenau szintén azt hirdeti, hogy a vallási kérdést is meg kell oldani, de — és ez harsogó esztendő után Hamvas püspök urnak is szól — ez a megoldás csak a vallásfelekezetek megkülönböztetése lehet, nem pedig egy beolvasztásuk, a mi esetünkben a zsidóságnak a kereszténységgel való beolvasztása vagy fullasztása, amely kétségtelenül a zsidóság megszűntetését jelentené, sőt csakis ezt akarja jelenteni. Rathenau ezt váltig ellenzi, de szépséggel terhes, a meggyőződéssel herélt átforgódott szavakkal. Szerinte senkisé követelheti, hogy egy mélyen gyökerező szervezet végképpen feloldozassék bármilyen más szervezet kedvéért. Rathenau maga mélységesen vallásos lélek volt a vallási öntudat legmagasabb rendű, sokrétű életvilágánál-sait szerette. Hisz egy abszolút igazságban, amely a véges emberi szellemben tükröződik. Az egyházakat egyáltalában nem azonosítja a vallásokkal. Az egyházak földi formák, az kifejezése szerint mechanizmus formák, amelyek védőn akarják körülfogni a listát hitet. Azokat az egyházakat tudja méltányolni és méltalni, amelyek megőrizték a megújodás és fejlődés eleven képességét. Amde — éppen mint zsidó — hisz az egyház nélküli hit, a szabad hitközség és az egyéni hitvallás lehetőségében is. A hit földi erejének mértéke szerint nem az egyes vallásformák vallóinak és követőinek a száma, hanem az élet áthatni látott vallásos érzés intenzitása. „Hiszek — ezt írja — a hitbeli formák különféleségének belső szükségességében és inkább fokozottan, semmint csökkentetten szeretném látni ezt a különféleséget, mert valaminél az életető a formáknak ezerféleségében érvényesül, azonképpen az Isten-erő is kisugárzásainak ezerféleségében hathat.”

Végzava pedig így zug: „Ha van a teljes szabadságnak egy gondolatotó birodalma és ha ez a lélek birodalmának és Isten birodalmának nevezhetjük, akkor ennek a földi képvisele, a hit birodalma is szabad birodalom legyen.” Ezt üzeni mártír-sírból Rathenau minden tudbuzgó térítőnek, a többi között Hamvas püspök urnak, három évtized távollásából is tisztán érthetően. Meghallja-e minaj és meghallgatja-e, a püspök ur? Nem mernék jönnel válaszolni.

Ballonkabátok szakszerű tisztítása és impregnálása

BALOG GYÖRGY kolmefestő, vegytisztító
Andrássy-ut 38.

Nagymező-utcai oldalon. Telefon: 221-129.

Dr. Frisch Ármin

Komoly veszteség érte a Pesti Izr. Hírközlő dr. Frisch Ármin vallásánál halálával. Neve nem ismeretlen a zsidó közéleti munka és tudományos irodalom művelőinek lágból köre előtt sem. Két iskolakönyve az egész ország zsidó ifjúságának lelkében keltett megbecsülést a Biblia iránt és látta fel a zsidó történelemben lüktető szellem kincseit. „Szemlények a biblia utáni kor irodalmából” című műve más vallásúak figyelmét is felhívta az addig magyar nyelven ismeretlenül márti irodalom termékeire. Az eddigi sültben tapogatózó zsidó történelmizálás számára megnyitotta a hiteles forrásokat a Magyar Zsidó Ökleveletben, melyet az Izr. Magyar Irodalmi Társulat adott ki. Figyelmet kellett a jövő c. zsidó helytápnak megjelent cikkei. Áldásos tevékenységet fejtett ki, mint az Országos Magyar Izraelita Közművelődési egyesület (OMKE) kulturtanácsosa és számos zsidó művészt jancolt így módon a zsidósághoz. Nyolcvankét éves korában fejezte be nagybírási pályáját. „Ösziáértől az ösziáig” melyet ezideig a háború akasztott meg megjelenésében.

Méltósos bírálata szerint, melyet az Izr. Magyar Irodalmi Társaság számára készített, sok új szempontot és gondolatot nyújt az ókori és bibliai zsidóság eszmévilágának és életszemléletének kutatói számára.

De akik közelebbről is figyelemmel kísérhetik munkásságát, lelkismeretes, buzgó, hívásának élő vallásának ismeretek, aki növendékeinek ügyét szíven viselte akkor is, mikor már rég kikerültek keze alól, tudták róla, hogy nem eszupán a zsidóságnak szentelte buzgalmát, hanem élénk részt vett a társadalmi kérdésekkel foglalkozó körök munkájában is, és nem volt oly probléma, mely nem tartotta volna feszültségben elméjét. Soká foglalkoztatták a Csáky-utcai templom „Solau Szudósz” asztaltársaságában is aktuális feladatokkal. De személyének jelentőségét nem mérik le végkép az alkotásai, egyéniségének vonzóereje, szívének melegsége, jötevéshen való buzgósa, a tanoncok kulturájának és zsidóságának emelése körüli fáradozásai kétségkívül mely nyomokat hagytak maguk után sokak lelkében.

A talmud tanulásában Perls Ármin kassai, majd pécsi főrabbiól szerezte alapvető ismereteket, majd az Orsz. Rabbiképző növendékei között vált ki éles kritikai érzékével és eredeti gondolkodásával.

Mintha csak magától gőggyőlt fel a Tóra az ő halálára

1116 folyó heliszakasz verset, amely Áron fiaának mennyei lángtól eredő haláláról szól, amikor „idegen (nem az olláról vett) tüzzel” áldoztak, hogy „Istenhez közeledjenek” és ez eseményhez fűzi szorosán az Engesztelő-nap áldozati szertartásának részletes leírását. A talmud bölcsei ez összefüggésben azt az igazságot látták, hogy „miként a Jón kippur engesztelést szerez, úgy a jámborok halála is engesztelőleg hat a gyűlekezetre”. Amikor ugyanis megnyilvánul a derék emberek elvesztése fölötti gyász és részvét a hozzájuk tartozók iránt, Isten e kegyelmes érzést áldozatként fogadja, mely engesztelő mások bűnei és mulasztásai iránt, mivel a példaadók kegyelmes emlékeztetben tartása több erőnynek előforrásává lesz. Az emberek szívén keresztül vonja a maga közelébe Isten az embereket.

Jámboroknak minősíti tehát a talmud az „idegen tüzzel” áldozó papnövendékeket haláluk után és e címen mondhatjuk Friss Ármin is jámbornak, mert bár idegen tüzzel áldozott, amelyet nem rendelt el Isten, bár kritikai érzékével és kultúrtörténeli mélyrehatásával a hagyomány felől szorult, mégis Isten közelségét kereste mindenben és Istenhez közelítette az embereket. Mindig megértéssel volt a régi életformák iránt és tiszteltet van hivatala költői posthumus műve is a napjainkban oly sok támadásnak és lenézésnek kitett ősi zsidóság iránt.

Temetése április 19-énként végbe, a gyászbeszédet dr. Schwarcz Benjámin rabbi mondta, érdemeit méltatták még: dr. Weiss Sámuel rabbi, a lipótvárosi templomkörzet nevében, dr. Kálmán Ödön főrabbi, az Orsz. Rabbiképző és az Izr. Tanítóegyesület nevében.

Dr. FÉNYES MÓR

„Lilly” NŐI DIVATSZALON RUHA és BLOUSE specialista

FORRÓ ALADÁRNÉ

a volt SZÁSZ KAROLA cég vezetője
IV., Petőfi Sándor-u. 2. sz. földemelet

A Gmündben

eltemetett deportáltak névsoránál megtekinthető. Akit érdekel és hozzájárulna a hazahozatalhoz, kétséssel fel del után ÖMÖL. Molnár Margit, V. József Attila-u. 10. III. 20.

PERZSA szőnyegek

VÉTEL, ELADÁS UNGÁR Király-u. 14. és Hákóczai-ut. 42.

Pészachi tudniyalók chόμεcról és káserolásról

A nyolcnapi Pészach ünnepe alatt tilos a chόμεc élvezete, birtokunkban tartása és ebből következik a chόμεc ellakartásának köteleessége.

Mindenféle chόμεc élvezete a pészachi idő alatt nemcsak közvetlen táplálék gyanánt tilos, hanem tilos a chόμεc használatát is. Ugyanakkor tilos a chόμεccal kevert dolgok élvezete vagy használatát. Chόμεc dolgokat a tilalom idején birtokunkban meghagyni is tilos. Edényeket és minden olyan tárgyakat, amiket chόμεc élvezetéhez használtak, csak akkor lehet Pészach alatt használni, ha azok előírás szerint minden chόμεcanyagtól mentesítve lettek, azok káseroláltak.

Niszán hó 14-én, azaz erev Pészach napján, péntek délelőtt megkezdődik a chόμεc-tilalom. Chόμεccal enni azonban csak reggeli 10 óráig lehet. Azonlalt már nem eszünk chόμεccal, de macót sem eszünk az este szederig. A chόμεc közvetett élvezetének, azaz használatának tilomát halálideje délelőtt 11 óra. Ekkor már nem lehet chόμεc zsidó birtokában. Olyan chόμεcet, amely a Pészach ideje alatt zsidó birtokában marad, illetve szabályszerűen el nem adták, Pészach után sem szabad élvezni. A chόμεc eladására alkalmas eladási szerződés szövege nyomatásban kapható.

A chόμεc ellakartása három aktusból áll: 1. Bedőko, a chόμεc felkutatása; 2. Biur, a talált chόμεc megsemmisítése és 3. Bitul, a tulajdonjog feladása azon chόμεcre nézve, amit nem találtak meg, vagy nem semmisítették meg. Az eljárás a következő:

Erev Pészachot megelőző estén (ezidén csütörtök este) egy szál viaszgyertya, fényénél felkutatunk minden helyet, ahova chόμεc kerülhetett, a talált chόμεcet összegyűjtjük (rendszeren egy fakanálban) másnap reggelre beköve megőrizzük és délelőtt 11 órakor elégetjük. A még este és másnap, azaz erev Pészach reggelén, elfogyasztandó chόμεcet külön kell eltenni, nehogy elkallódjon. A felkutatás alkalmával előzetesen Brócht mondunk, mely a Haggada elején található meg és közvetlen utána mondjuk el a kijelentést, miszerint minden chόμεc, ami még birtokunkban lenne, olybá vélessék, mint gazdálban, egyenlő a föld porával. A szöveg a Haggadában található.

Csak olyan edényt, vagy evőeszközt káserolhatunk, amelyet előzőleg már legalább 1 napig használaton kívül helyeztünk. Faedények, vagy olyan tárgyak, amelyek a forró vízben meg rongálódnak, pl. ennyvel ragasztott részekből álló dolgok, akár ha csak az illető evőeszköz nyele van ragasztva, nem alkalmasak káserolásra. Agvagedényeket egyáltalában nem lehet káserolni. A káserolásra alkalmas tárgyak előbb jól megtisztítandók, fémtárgyakról a rozsdát elválogatandó. Amint így nem lehet teljesen megtisztítani, azt nem is lehet káserolni. Ezért vizsgáljuk meg először a tárgyakat, vajjon alkalmasak-e a káserolásra.

A káserolási eljárás a következő:

Faedényeket és olyan fém edényeket, amikben vízben főztek chόμεcet, vagy evőeszközöket, egy nagyobb fazékba, vagy üstbe helyezük, azt forró vízzel teleöntjük és beléje áttűzest vasdarabokat vagy követeket dobunk, betakarjuk és egy ideig gőzben hagyjuk.

Zománcos fém edényeket lehetőleg ne káseroljunk, ha a szélesség ezt követeli, kisebb mérvű izzítással lehet káserolni akképpen, hogy élénk, tüzes parázssal tedjük. Viszont olyan faedényeket, amelyekben víz nélkül főztek chόμεcet, pl. serpenyőket, lepsziket és az u. n. süítő csak oly magas áttűzéssel lehet káserolni, hogy a fém szikrázzon. A tűz helyi vasfelületét is erős izzítással káserolják akként, hogy fűszernyomással vörösen izzóvá tesszük. Ugyanígy káseroljuk a gázfűzőhely vasrészét is.

Mozsarat, melyben erős ízű chόμεccal főztek, parázssal tedjük.

Vízes üvegeket és poharakat, miket csak hidegen használtak, egyszerűen vízben áztatjuk három napig és a vizet naponta felcseréljük.

Ne felejtsük el a macóból „chálót” venni!

5708. Niszán hó 5.

1948. április 14.

A Pesti Izr. Hírközlő
Rabbisága

Hívjon! Jöjjön!

Veszek magas áron szőnyeget, porcellánt, brócepet, régiséget, férfi és női ruhákat, perzsakabátot, fényképezőgépet, festményeket.

GERSTL—MAJOROSI

VIII., Eszterházy-u. 17. (Sándor-utca sarokánál). Tel.: 135—077.

MODERN PARÓKÁK, pótrészek művészi kivitelben ALTSCHÜLER E.

BUDAPEST, VII., CSÁNYI-UTCA 12
TELEFON: 421—057

A Népbiróságok Országos Tanácsának megállapításai Szenes Anna peréről és mártirhaláláról

A Népbiróságok Országos Tanácsa nemrégiben tárgyalta dr. Simon Gyula hadbíró-százados háborús és népellenes bűnügyét, amely fellebbezés következtében került a felsőbb fórum elé. Most módunkban van ismertetni a NOT ítéletének részletes indoklását, amelyet dr. Ujlaki Géza előadó (ezidő szerint a Kuria bírója, egyetemi m. tanár) készített és amely valósággal történelmi tanulmánynak tekinthető. Dr. Szabó Zoltán tanácsának ítélete, illetve annak indoklása bizonyára sok eljövendő történelemkönyvben fog majd szerepelni, mint forrás.

Kairótól — a Dráváig

Szenes Anna — a NOT ítéletének indoklása szerint — a második világháború kitörésekor önként jelentkezett szolgálatra a palesztinai angol hadseregben. Kairóba irányították, ahol rádiós tisztnek képezték ki és főhadnaggyá léptették elő.

Amikor a németek megszállták Magyarországot, az időközben Londonba került Szenes Annának feltűnt, hogy az üldözött magyar zsidók közül milyen kevesen menekülnek át a határon. Ezt azzal magyarázta, hogy nincs segítségük és pénzük. Je-

lentkezett tehát és önként vállalta azt a feladatot, hogy Magyarországra jön és megszervezi az üldözött zsidók kíséretét külföldre.

Olaszországból indult el. Ellátta őt idegen valutával, okmányokkal és egy kis rádió-adóvevő készülékkel. Horvátországba repült, ahol ejtőernyő segítségével leszállt. 1944 június 7-én — különböző nemzetiségű fiatal partizánok társaságában, akik főleg független feladatok kaptak — átkelt a Dráván magyar területre. Itt azonban a csendőrök nyomban elfogták őket.

Anyja és leánya drámai találkozása

Szenes Annát a magyar csendőrök Sopronba, majd Szombathelyre kísérték. Később a német Gestapónak adták át. A Gestapo azután a budapesti Hadik-laktanyába vitette.

1944 július 17-én a mit sem sejtő anyját, özv. Szenes Bélánét, aki a háború alatt nem levelezhetett külföldön élő leányával, magyar detektívek a Hadik-laktanyába állították elő. Kihallgatása után meglepetésére szembeesítették leányával, aki véralá-

futásos dagadt arccal, töredezett és hiányos fogazattal jelent meg őrei kíséretében.

A kihallgató katonai közeg figyelmeztette az anyát és leányát, hogy valljanak be mindent, mert ha nem, ez lesz az utolsó találkozásuk. Szenes Anna újból hangsúlyozta, hogy nem követett el büntetendő cselekményt. Nem kénkedni jött, hanem az üldözött zsidókon akart segíteni.

1944 szeptemberében találkozott özv. Szenes Béláné újból Szenes Annával, aki akkor már a Conti-utcai katonai fogházban volt. Az anya fogházörök jelenlétében tíz percen át beszélhetett leányával.

Szenes Anna arra kérte anyját, hogy — mivel a honvédelmi ügyész vádat emelt ellene és a tárgyalás küszöbén áll — szerezzen számára védőt. Özv. Szenes Béláné erre dr. Szelecsényi Andor ügyvédet bízta meg leánya védelmével. Az ügyvéd sokáig beszélt védencével és a beszélgetés során Szenes Anna ismételtén a leghatározottabban kijelentette, hogy nem kapott megbízást katonai kémkedésre és feladata kizárólag az üldözött magyar zsidók megsegítésére irányult. A védő közölte a

családtagokkal, hogy bizalommal tekinthetnek a tárgyalás elé, mert Szenes Anna nincs életveszélyben.

Az elmaradt ítélethirdetés

1944 október 28-án — akkor már Szűlasi volt uralmon — zajlott le a főtárgyalás. A hadbíró-ság nem hozott rögtön ítéletet, hanem végzése azt tartalmazta, hogy az ítéletet csak nyolc nap múlva hirdetik ki.

November 7-én özv. Szenes Béláné, a Margit-körúti katonai törvényszék épületében felkereste dr. Simon Gyula hadbíró-százados, aki közölte vele, hogy a bíróság a legsúlyosabb büntetést szabta ki és az ítéletet már végre is hozták.

— Majd megkapja a lánya búcsulevét — mondta. — Egyébként meghajlok leánya magatartása s gerincessége előtt, amelyet a legutolsó percig tanúsított. Büszke volt zsidóságra. Valóban kivételes egyéniség volt. A Conti-utcában is alkalmam volt több ízben beszélni vele. Epen az ilyen kivételes emberek vállalkoznak kivételes feladatokra. Nyugodjon meg, annyi áldozata van ennek a háborúnak, ő is egyike azoknak. A búcsulevelet bármelyik délután átveheti a Conti-utcában.

Kiderült tehát, hogy Szenes Annát az ítélet előzetes kihirdetése nélkül végezték ki. Az ítéletről a védőt sem értesítették, aki egyébként nem is gondolt halálos ítélet lehetőségére, mert biztosra vette, hogy a vádlottat megillették a hadifogoly kedvezményei. Ez volt az oka annak, hogy sem a védő, sem a

Farkasüvöltés

Írta: György Endre

Annyi elszomorítót tártam már deportálótábori élményeimből és emlékeimből olvasóim elé, hogy indokolt, ha ezúttal valami keserűen vidám esetről számolok be. Az epizód inkább tragikomikus, de hát valódi napsugaras történet, ott a halál árnyékában, az örökké komor felhők alatt, nem szülehetett meg. Farkas barátom üvöltözésére, erre a valóságos farkasüvöltésre a colditzi éjszakában, — emlékezem. De előbb hadd mondjam el, hogy a deportálótáborban mindig éhesek lévén, mielőtt csak egyetlen szabad pillanatunk akadt, főzni kezdtünk. (Persze csak gondolatban, mert a valóságban a hozzávalót azon nyersen felfaltuk volna, hiszen kidülledt a szemünk a koplálástól.) Álom-étlapokat állítottunk össze, amelyeken felsorakoztattuk ebéd- és vacsoravágyainkat. Mi lesz az első

menü, ha a világ urának különös csodátelele hazaségít. Azt hiszem, én töltőtökáposztárol, meg mákosmetéltől fantáziáltam. Arra viszont egyikünk se gondolt, hogy az összeaszalódott, kákabéli társaságnak legfeljebb ha pohár tejjel, teával, limonádéval, befőttel szabad kezdenie.) A szülésznőgyógyász inkább sütemény-receptek iránt érdeklődött és este a pricesén pompás vajás tésztaikat, meg tortákat állított össze, hogy azután éjjel ezekkel a saját sütetű cukrász-csodákkal álmodják. Sőtét volt az amugyis barátságatlan hálóteremben, amelynek betonpadlója, cementfala kriptaszerű hideget lehelt, mi pedig, a holláfart, meghajszolt deportáltak szunyókálni kezdtünk, (lőbbén már az álom vizén eveztek) amikor az orvos „leszólt” hozzám, az egymásra rakott ágytorony harmadik

emeletéről. Le a földszintre, mert ott tanyáztam és aludtam, ha hagytak. Előbb püsszegett, ez volt a drótnélküli telefonálásban a hívójel. Majd rekedtes hangján utánausultogta a szöveget: — Halló, édes öregem, nem tudod, mennyi mák kell egy-egy pozsonyi kiflibe? — Hány szem? — tudakoltam bosszusan, a felálomból felvert ember kedvetlenségével. — A, dehogy! — válaszolta a precíz ember, — körülbelül hány deka? Mérges lettem. És, ha tudod, hogy hány deka? Tudsz itt mákot kapni és még ma éjjel, mintha vendéget várnál, patkót vagy beiglit sütni? De hát ez a férfiakból kitört, addig nyilván mélyen rejtgetett és gondosan titkolt főzőcske-vágy, ez a kicsit feminin hajlam sok mindenre volt jó. Mindenekelőtt arra, hogy felejsünk. Elfelejsük, hogy hol is vagyunk voltaképpen és elfejejsük kintzót, maró éhségünket. Eppen a minap olvastam, hogy a minnesotai egyetemen Kenneth Tuttle az éhező ember lelki és fizikai átalakulását ta-

nulmányozta. A mesterségesen éhessé tett, sőt koplaltatott kísérleti alanyok azután elmondták élményeiket. Egyikük, így nyilatkozott arról a hatásról, amit az éhezletés kiváltott: „Az első napok után, amint az éhség érzése elfogott bennünket, nemcsak kilóinkat veszítettük el, hanem önmérsékletünket is. Türelmetlenekké váltunk, minden csekélység zavart bennünket. Ezen szenvedélyesen kezdtem írni — ételrecepteket.”

Bizony, az éhség csunya betegség. Még a legjobban fegyelmezetteket, a mértékleteket, a kimérteteket, a finomakat és előkelőket is. Kivételkeltette a formájából. A deportálótáborban szinte pillanatonként robbant ki a harc egy-egy falat kenyérért. Lengyel bajtársaink minden hajnalban negyedórakig mérlesekelték önmaguk gyártotta patikamérlegen a kenyéradagokat, a végén pedig mindig hajbakapáltak. Az elégedetlenség és hekeltség forrása volt a kenyérszerzés, mert, ha valaki szabá-

család nem fordult az Anglia érdekeit képviselő budapesti svájci követséghöz.

„Gyilkosoktól nem kérek kegyelmet“

Dr. Szelecsényi Andor védő 1944 november 7-én a Margit-körúti fogházban tudakozódni akart az ítélelhirdetésről. Ott Rácz főfoglartól értesült, hogy az angol tisztán már kivégezték. Nagyon bátran viselkedett, de a katonák rosszul céloztak.

A fogház egyes lakói szerint: Szene Anna a vesztőhelyen, amikor az ítéletet kihirdették, hangsúlyozta, hogy fellebbezni akar, mert ártatlan. Figyelmeztették, hogy csak kegyelemnek lehetne helye, mire kijelentette, hogy nem kér kegyelmet gyilkosoktól. Nem engedte szemét bekötöni és bátran nézett a halál elé.

Dr. Szelecsényi Andor védő a főfoglartól szerzett értesülése után a hadbíró-századoshoz sietett, akinek szemrehányást tett törvénytelen eljárásért. Dr. Simon Gyula hadbíró-százados megmutatta az ügyvédnek az ítéletet, melyen Feketealmay-Czeydner vezérkari főnök írásával ez állott: „Azonnal végre-hajtandó“.

Dr. Simon Gyula azzal mentegőzködött, hogy nem szegülhetett szembe a vezérkari főnök és dr. Gyüre László alezredes, hadbírósi vezető parancsával.

Dr. Simon Gyula büne

A NOT hét évi jegyzék-büntetéssel sújtotta dr. Simon Gyula hadbíró-századost, mert — az ítélet szerint — a kémkedés címén meghozott ítéletére

semmiféle alap nem volt. Semmi közvetlen tárgyi és anyagi bizonyíték nem állott a hadbírósi rendelkezésére, hogy megcáfolja Szene Annának azt a védekezését, amely szerint kémkedést nem követett el, arra nem is ajánlkozott, idevonatkozó megbízást nem kapott és önként vállalta azt a feladatot, hogy üldözött zsidókat a határon átment.

Dr. Simon Gyula hadbíró-százados, aki a tárgyalást vezette és mint jogludó, a két laikus tisztet is irányította a bíróságban, kísérletet sem tett arra, hogy megállapítsa: Szene Anna valóban tagja-e az angol hadseregnek? Pedig a nemzetközi egyezmények ezt elsőrendű kötelességévé tették volna.

A NOT megállapította: „A nemzetközi törvényes rendelkezéseknek egyikét sem tartotta be a vádlott, mint tárgyalásvezető hadbíró, ellenkezőleg ezek megkerülésével hirdette ki és hajtatta végre a halálos ítéletet... A vádlott elzárta Szene Annát attól is, hogy védője közreműködésével tegye meg az ítélet ellen panaszát... Meglévesszette a vádlottat és védőjét, amikor a kihirdetett végzést, amely szerint 8 napon belül az ítélelhirdetés hatánapját a védővel közölni fogja, semmibe sevelte és a nyilvános tárgyalás tartására s a hatánap közlésére vonatkozó kötelessége megsértésével Szene Annát törvénytelenül kivégeztette... Vádlott az újvidéki gyilkosságok miatt halálraítélte, kivégeztette Feketealmay-Czeydner vezérkari főnök parancsára hivatkozva, amiért Szene Annát váratlanul agyonlővette. Ez a védekezés ellenke-

zik a katonai büntető pararendtartás alapelveivel, amelynek 87. szakasza előírja a védő közreműködését, a 26. szakasza szerint pedig a hadbírók a határozat hozásánál függetlenek és csak a törvénynek vannak alárendelve. A vádlott köteles lett volna ezen törvényhelyekre hivatkozni a vezérkari főnök parancsával szemben.“

A NOT ítélete egyébként hangsúlyozta, hogy dr. Simon Gyulát cselekedeteiben a „fajgyűlölet“ vezette.

Igy zajlott le a budapesti hadbíró-szék előtt Szene Anna pere. Így gyalázták meg a fasiszta hadbírók az igazság és emberieség törvényeit. Megölték Szene Annát, de egyben elindították ezt a hősnőt — az örök élet felé. Mert Szene Anna addig él majd a zsidó szívekben, amíg valaha is zsidó szívek lesznek a föld bármely részén. Ettől eltekintve: gyermekotthonok, kórházak, hajók, gyárak, őrzik Európában, Amerikában, Palesztinában a nevét. Budapesten is van egy Szene Anna Leányotthon.

A Haovéd Hacíoni Hagana estje

Vasárnap este, a Pesti Izr. Hírközsz. Sip-utcai dísztermében, többszázfőnyi közönség jelenlétében tartotta meg a Haovéd Hacíoni a „Hagana estjét“. Bevezető Grünfeld Miksa, a VH. kerületi Haovéd Hacíoni vezetője mondott, aki üdvözölte Stöckler Lajos elnököt, Domonkos Miksa ügyvezetőt, Bisseliches Mózes és dr. Szőnyi Géza, s felkérte Stöckler Lajost, hogy szóljon a közönséghez.

Stöckler Lajos elnök örömeinek adott kifejezést, hogy az egység létrejött, hittel tett a demokratikus és független zsidó állam mellett s a béke és egység szellemében való zsidó munka fontosságát hangsúlyozta. Ezután dr. Singer Ödön szónoki főrabbi tartotta meg nagyszabású előadását a vidéki zsidóság szomorú helyzetéről. Drámai hangon számolt be arról az igazságról, amelyet reakciós és fasiszta elemek a vidéken végeznek még az iskolákban is, ahol zsidó gyerekeket megvernek a gyűlöletre nevelt társaik. Ezek a szomorú jelenségek kötelességünkkel teszik, hogy minden örök labavevésével szellessük a független zsidó állam létrehozását és a Hagana anyagi és erkölcsi támogatását, amely ezt a küzdelmet vívja, nemcsak Palesztina zsidósága, hanem az egész világ zsidósága érdekében. A művészi műsor keretében felléptek: Ascher Oszkár, Dénes Vera, Leontas Konstantin, Róbert Mária, Léonard Béla, Spigó Mica, Gödgy Károly, Szigeti Jenő, Kishgyul Árpád, Schnürmacher Zoltán, Domonkos Nándor, Bóndi Etló. (Készítés: Szővegél, mondott: Gerai Sándor.)

(Folytatom.)

don választotta azt a darabkát, amellyel tulajdon kezével és késsével vágott le, akkor is az volt az érzése, hogy becsapták. Ugyanígy egymást gázolva és tiporva „harcoltak“ a többnek vélt levesért, a nagyobbak hitt három szem krumpliórt. Mindig a másé tetszett: a másiknak az adagja volt bővebb, zsírosabb, gazdagabb, holott ismét és ismét csak arról a tányérrnyi meleg vízből volt szó. De hát ez örök emberi; ezen nehéz volna változtatni és ott — ha nem is megbocsátható — néha talán érthető volt. Hiszen azt is meg kellett értened, hogy éppen az odahaza „tekintélyes“ személyek, a „valakik“, a nagy nevek és még nagyobb címek, rangok, állások viselői a sötétség yedő-szármayai alatt lekapáltak az ügyadhoz és a másnap bizonytalanságától való félelemben, reszkető kézzel, fejpárnád alá dugott dirib-darb kenyereket, az egész „vastartaleköt“ ellop-ták... Ha véletlenül fölébred-tél, megragadtad a tolvaj kezét, segítségért kiáltottál és kigyul-

ladt a sápadt kocsmalámpa, a hivatalos vendég szűkülő kezét, könyörgött és a tiednél nyomasztóbb éhségére hivatkozott... Egy-két prédikáló szó következett, hogy „hát miért nem kérsz, inkább adok, mintsem így próbálkozz“ és csakugyan letörted „a felső macát“, vagyis a felét a profuntnak, mint ahogyan a Hagadában írva van... (A nagytükör mentességére el kell mondani, hogy az erőteljesebb korpulenciájú egyéneknek valóságban az éhkoppot, a lassu fonnyadást, sőt a pusztulást jelentette az a félfogukra való mindössze párde-kus napi fejadag, amin a kisebb étvágyuak, a könnyebb munkával foglalkoztatottak és az apró-teslűek úgy-ahogy el-lengődtek. A valószínűtlenül hosszú Weingrubert, az ismert pesti kávésdinasztia fiatalabb tagja, akinek sokkal több kellett a délfenntartáshoz, elegendő koszt híjján, valósággal éhen-balt.)

Lipótvárosiak figyelmébe!

Prima minőségű orth. kóser

sel Peszach fajhorok

olesón

1 ltr Rizling 8 Ft

1 „ Zöldszilvánt . . 10 „

1 „ Édes furmint . . 12 „

1 „ Ó-hárslevelű . . 14 „

Ingyen kóstoló

ERNST-féle termelői borpince

V. Sallat Imre-u. 6 (vol Tátra-u.)

ÜZLET-ÜZEM

HELYISÉGET?

HA JÓT AKAR

FELLNER szerez!

Szt. István-körut-30

Kivándorlók!

Használt és új

hajókofferok

és bőröndök

nagy választékban

WEIL Népszínház-26

utca 26

Telefon hívó: 136-816

SZOMBATON ZARVA

Jó és olcsó

függönytartó

képerleek

nagy választékban.

Úveges munkát vállalok

Szécsényi

VII. Bethlen Gábor-utca 7 sz.

Telefon: 224-288.

Perfekt,

orthodox szakácsnőt

keresünk Szombatvárosunkba.

Orth. Chevra Kadisz, Dob-u. 12.

Hagadat peszachra

talasz, t'filint és minden kegyesert

Jahrzeit-lábla készítés legol-

csóbban Ungár Mór-nál, Király-

utca 17. Kapu alatt v. I-4.

KERESEK lehetőleg felvidéki

város központjában textiltöl-

tel iparral és áruval, vagy he-

lyiséget bérletnek. „Altöld 1914“

jeligére a kiadóra.

SIRKÖ-

EICHBAUM

V., Rudolf-tér 3 (Margitbldnál)

HIREK A ZSIDÓ ÁLLAMRÓL

A Biztonsági Tanács teljesen meg akarja akadályozni a zsidó bevándorlást

Három-négy héttel az angolok oly sokszor meghirdetett palesztinai kivonulása előtt, a Biztonsági Tanács olyan határozatot hozott, amely meghaladja az eddigi legkeményebb zsidóellenes angol rendeleteket is. A Tanács ugyanis orosz és ukrán ellenkezéssel szemben elfogadta azt az amerikai javaslatot, amely azonnali fegyverszünetet kíván elérni Palesztinában. A fegyverszünet legfontosabb pontja az, amely kiköli, hogy a további rendezésig sem arab, sem zsidó katonakorú és harcolni képes férfi, vagy nő nem engedhető be Palesztinába. Gromikó, a Szovjetunió meghívottja élesen kikelt a javaslat ellen és rámutatott arra, hogy az még a hírhedt angol Felér Könyvnél is rosszabb, mert lehetetlenné teszi még az u. n. legális bevándorlást is. A Szovjetunió tekintetbe véve a D. P. táborok súlyos helyzetben levő áldozatát, sohasem járulhat hozzá ilyen embertelen és népelhárító javaslatokhoz. Zsidó körök többször hangoztatták, hogy a Jisuv, amely nem kezdte a harcot, szívesen fogadja el a fegyverszüneti felhívást, ha amögött nem sötét célok rejtőznek. De a fegyverszünetnek idézett legfontosabb pontja legdöntőbb bizonyíték amellett, hogy a zsidóság ellen szövetséget imperialista erők a legteljesebb mértékben akarják visszaszorítani a Jisuvot és megakadályozni létérdekeinek kielégítését. Soha olyan zsidó kormány, soha olyan zsidó szervezet nem alakult, amelyik aláírná a zsidó bevándorlásiról teljesen lemondó szerződést. Ben Gurion több beszédében említette a fegyverszünet mögött húzódó sötét angol szándékokat. A Biztonsági Tanács által elfogadott javaslat és Attlee miniszterelnöknek az angol zsidósághoz írt levele között szoros kapcsolat van. Az angol zsidóság legfőbb szerve kérdést intézett Attlee-hoz, miért engedik a palesztinai angol hatóságok idegen arab csapatok palesztinai beszállását. Attlee válaszában kijelentette, hogy az angol hadi erő nem elegendő ahhoz, hogy a határ minden egyes pontját megvédje és így az angol katonaság nem tudja megakadályozni a külföldi arab csapatok Palesztinába özönlését. Milyen értéke van tehát a Biztonsági Tanács fegyverszüneti rendelkezésének, amikor annak végrehajtásával a helyszínen levő angol katonaságot akarják megbizni. Ugyanazt az angol katonaságot, amelyik Attlee szerint elegendő ahhoz, hogy az arabok invázióját megakadályozza, mindig készségesnek és elegendőnek mutatkozott ahhoz, hogy

a rozoga hajókon érkező zsidó bevándorlókat, akik hosszú éveket D. P. táborokban töltöttek el, feltartóztassa és az Országba való bejutását megakadályozza. Nem sőt szándékuknak kell-e mondani azt a fegyverszüneti javaslatot, amelynek meghozatala időpontjában — a Jewish Agency jelentése szerint — az angolok nagy mennyiségű fegyvert és lőszerterheléket adtak át az araboknak abból a célból, hogy az angol kivonulás után megvédhessék magukat a

A Teljes Ülés és a gyámsági terv

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének rendkívüli ülészakát azért hívták össze, hogy új tanácskozások folyamán megemissik az 1947. november 29-én hozott rendelkezést Palesztina felosztásával kapcsolatban. A Teljes Ülés április 16-án tartotta első alakuló ülését, amelynek keretében csupán ügyrendi és formális kérdésekről volt szó. Már az elnök megválasztásánál látszott, hogy az angolszás államok palesztinaellenes hangvételű tanácskozássorozatot akarnak létrehozni. A Palesztina kérdésben dönteni hivatott Teljes Ülés elnökevé ugyanis a kínai megbízottat választották meg, akinek zsidóellenes magatartása, pontosabban a palesztinai zsidó érdekekkel szemben álló álláspontja az eddigi biztonsági tanácskozások folyamán is kiderült. Ügyrendi kérdések után hétfőig napolták el a Teljes Ülés tanácskozásait. A rendkívüli ülészakát egyetlen tárgysorozata annak megálapítása, hogy a korábbi határozat békés eszközökkel végre nem hajtható és így újabb megoldást kell találni. Az újabb megoldás — mint korábbi hírmagyarázatunkban erre már rámutattunk — az orosz részvételt kizáró gyámsági javaslat lenne. Minthogy ennek a javaslatnak is kétharmad többségre van ahhoz szüksége, hogy határozati erőre emelkedjék, elképzelhető, hogy akár tizenhét olyan állam, amelyik ezzel szemben foglalt majd állást és így a zsidó népelhárító terv nem valósul meg. Amint a Biztonsági Tanács fegyverszüneti javaslata, úgy a gyámsági tervet is elsősorban a Jisuv biztonsága és önállósága ellen irányul. A gyámsági javaslat szerint ugyanis további bevándorlás és földvásárlás, csupán a zsidókkal, valamint az arabokkal történt megállapodás után rendeződhetik, a gyámság idő-

zsidó támadásokkal szemben. A fegyverszüneti javaslatnak valóban csak az a célja, hogy a győzelembe lendült zsidó hadsereget megakadályozza és tovább felkészülési lehetőséget adjon a sok helyen szétszórott és megvert arab hadseregek, illetőleg bandák új megszervezésére. A Jewish Agency természetesen a maga részéről az adott körülmények között nem fogadta el a fegyverszünetet, de arról nincsen jelentés, hogy azt a palesztinai arabok magukévá tették volna. Ellenkezőleg, az utóbbi napokban ismét erősebben lángoltak fel a palesztinai harcok.

tartama pedig teljesen bizonytalan, mindaddig fenn kívánják tartani, amíg zsidók és arabok közösen meg nem állapodnak valamely kormányformában. A javaslat célja tehát egyrészt az, hogy az angolszász uralmat menő tovább biztosítsa Palesztinában, másrészt annak

esetleges megszűnése után, többé arab állam felállítását tegye lehetővé. Mert mikor várható az, hogy az arabok olyan bevándorlási politikához adják hozzájárulásukat, amely kielégíti a zsidó Alijah igényeket és mikor várható olyan zsidó-arab meg egyezés, amelyben az arabok tudomásul veszik, a Jisuv önállósági jogát.

Ismét csak ahhoz a megállapításhoz kell jutnunk, hogy amennyiben a politikai arénában nem sikerül győzelmet aratni a Jewish Agencynek, vagy legalább is olyan elfogadható feltevéseket kapni, amelyek a további fejlődést lehetővé teszik és a táborban vergődő többszázres tömeg problémáit megoldják, a Jisuv számára nincs más út, mint az, amelyet már is választott: a kékéző munkával történő öltöztetés honfoglalás után az elért eredményeknek katonai biztosítása. Bizlató a Jisuv harcosai számára az a tudat, hogy a szabadságszerető népek támogatják harcaikat a politikai vonalon és most már mind jelentékenyebben a tényleges katonai segítség — fegyverszállítások — keretében is.

A Cionista Világszövetség Nagyválasztmányának határozatai.

Múlt heti jelentésünk befejező részében röviden jeleztük, hogy a cionista nagyválasztmány összeült és döntő jellegű határozatokat hozott. A többnapon keresztül folyt tárgyalások eredményeit a következőkben összegezzük.

1. Meg nem alkuvó ellenállás a gyámsági javaslattal szemben akár ideiglenesnek, akár véglegesnek tervezik azt.

2. Fegyverszünetet a Jisuv csak akkor fogad el, ha az becsületes és nem sötét szándékok takarója.

3. A Zsidó Államért folyó küzdelem folytatása a végleges győzelemig.

4. Zsidó központi kormány felállítás.

A Nagyválasztmány tanácskozásainak központjában az amerikai kormány támadása állott. A Jisuv képviselői különösen a cionista fórumon először jelentkező új baloldali munkáspárt (Egyesült Munkáspárt) képviselői támadták az amerikai kormányt árulásáért. Az Egyesült Munkáspárt szóvivőit azt kívánták, hogy az amerikai zsidóság folytassa ugyan politikai offenzíváját Amerikában, de a Jewish Agency vezetői többé ne számítsanak amerikai segítségre. „Nem lehet bízalmunk — mondotta Rifkin képviselő — az imperialista államokban. Az új zsidó politikának azt a segítséget kell számítania, amelyet a zsidó

úgy az imperialista-ellenes blokktól kapott. A zsidó nép jövőjét biztosabban és eredményesebben építheti a szocializmus erőire.” A Nagyválasztmány Amerikából jött tagjai is élesen ellentétben álltak az USA kormányának magatartásával, de egyben biztosították a Jisuvot arról, hogy az amerikai zsidóság már tudatult a galuti életformán. Az amerikai zsidóság méltó akar lenni és méltó is lesz a Jisuv hősi harcához és ezért teljes erejével felveszi a küzdelmet saját kormánya ellen. Brodetsky szintén hitet tett az angol zsidóság törhetetlen akaratáról a Jisuvot folytatott harcában és bejelentette azt, hogy az angol zsidóság szinte teljes egészében politikai harcba kezdett az angol kormány palesztinai intézkedései ellen. Az Egyesült Nemzetek új ülészakájának idején ismét szükséges a világ zsidóságának egységes politikai megnyilvánulása. A különböző államok UNO szavazatának eldöntésében jelentős szerepe lehet a galut szétszórta élő közösségei levőleges fellépésének.

A kibucok háborúja

Miután az araboknak nem sikerült Jeruzsálemet ostromzár alá venni és a várost támadó

VIDÉKI BOR ÉS PÁLINKA

kereskedésem részére keresek azonnali belépésre könyvelésben jártas szakembert. Eddigi működés részletes leírásával „Lehet szombatári 4712” jellegre a kiadóra.

ELEGÁNSAN butorozott különbejártó utcai szoba egy férfi részére csendes, nyugodt helyen kiadó. Levelezet „Köröndi hárs” jellegre a kiadóra.

Valentin sarközem Alapítva 1898

Üzem és raktár: X., Sarközt. u. 29. (Uj köntetetőnél). MODERN MÁRVÁNYOK, MŰKÖVET, MŰBÉVÉK nagy választékban, legolcsóbban. Szombaton zárva.

nehéztüzérségi állásokból is kivették az arab csapatokat, a presztizsvesztés elleni sulyozására a külföldi arab haderők parancsnoka, Fawzi Kavukcsi általános támadást intézett szét-szórta fekvő kibucok ellen. Ezeknek legjelentősebbike a muithelen lefolyt *Mismár-Haemek elleni támadás*, amelynek az iraki csapatok mindazon győzelmet szerettek volna elérni, A csata több napon át tartott, — néhány órási fegyvernagyvadás idején a kibucból elszállították az asszonyokat és gyermekeket, — végül is a Hagana nemcsak a kibuc elleni támadást verte vissza véglegesen, hanem elfoglalta azokat a dombálasokat is, amelyekből kiindulva az arabok tűz alatt tartották a vidéket. Számos kisebb jelentőségű — mert zsidó részről kevés veszteséggel járó — konfóniak ellen intézett arab támadás után az arab haderők a Jeruzsálem közelében levő *Nové Jichák* telepét támadták meg. A mintegy kétezer főnyi arab katonaság vasárnap este vette körül a kibucot, amely csak igen nehéz küzdelem után tudta véglegesen visszaverni a megújuló arab támadási hullámokat. Végül is kívülről jött felszabadító Ha-

gana osztagok szórták szét az arab századokat. A Hagana a háború új szakaszában is még mindig győzelmesen jelenti, hogy eddig egyetlen zsidó települést sem kellett feladni, az araboknak még nem sikerült eddig egyetlenegy kolóniát sem harcban elfoglalni.

A Keren Kajemet Lejiszrael most ideérkezett jelentése szerint, a zsidó földvásárlási alap még a harcok közepette is folytatja földmegváltási küldetését. A K. K. L. 1947 októberé és 1948 február hónapja között újabb 9465 dunám földet vásárolt Palesztina különböző pontjain, 500 dunám kivételével az új zsidó népi birtok teljes egészében a földművelés céljait szolgálja.

A Jewish Agency és Vaad Leumi rendeletet adott ki, amely szerint minden külföldön tartózkodó palesztinai férfi 18 és 35 év között — amennyiben nőtlen, vagy házast, de gyermektelen, köteles azonnal visszatérni Palesztinába és jelentkezni a sorozó hatóságoknál. Azok a palesztinaiak is, akikre a fenti rendelet nem vonatkozik, kötelesek a Jewish Agency különböző galuti hivatalaiban adatfelvétel céljából jelentkezni.

Lapzártá után érkezett

Az UNO Teljes Ülése

LAKE SUCCES, szerda reggel:

Az UNO új ülészakának második ülésén kiderült, hogy az USA a gyámsági terv biztosítására kizárólag amerikai, angol és francia csapatokat akar igénybevenni. Ezt a rendőri erőt az UNO nevében küldenek ki. A terv hamis jellege már az elején kitűnt, mert Austin azzal indokolta az új döntés szükségét, hogy a november 29-iki határozat végrehajtásához nemzetközi haderőre lenne szükség.

ugyanakkor már előre bejelentette, hogy a gyámsági határozat katonai megvalósításához az USA hajlandó az említett társaságban csapatokat küldeni. Minthogy minden Palesztinával kapcsolatos döntéshez haderőre van szükség, Gromiko, valamint az ausztráliai és újzealandi megbízott bejelentették, hogy ők továbbra is csak az igazságosabbnak minősíthető felosztási terv mellett fognak szavazni.

(GELLERT)

UTAZIK? új és használt **BÖRÖND** női- és akta-TÁSKA nagy választékban Javítást, alakítást, hozott anyagból munkát gyorsan és olcsón készítek bőrdobos. Saját műhely. Népszínház-utca 21. Telefon: 135-033 Szombaton zárva.

Rongyaiból megunt, elviselt kötött holmibaiból, gyönyörű torontáli szőnyeget készítek Ehrenfeldné VII., Izabella-u. 67

Mielőtt haját festeti vagy daueroltatja RENCZES hajfestőmesternek VI., Csengery-utca 84. Hajmunkák. Pedikúr. Nyíltául

Sirkövek, emléklapok vésése olcsón Faragó Fridmann Sándor Nagydóla-u. 34. Szombaton zárva

A „Szulamith“ felújítása

Amikor Goldfaden megírta és megzenésítette a Szulamithot, az egyetlen jiddis nyelvű operettet, amelyet 17 nyelvre lefordítottak, nem élekképet akart bemutatni a zsidó mult, vagy a zsidó jelen hétköznapijából, hanem minden korok társadalma fölött lebegő mesejátékot, amely a nézőknek esoda utáni sóvárgását, álomszerű jelenetek iránti vonzódását akarta kielégíteni. Eppen ezért nem limonádé a Szulamith, hanem varázslat, amely a közönséget álombarátságja és szép álmot láttat vele. Álmat a szenvedélyes, önfeláldozó, szenvedő, csalódásoknak és kiábrándulásoknak kitett szerelemről. Évtizedekkel ezelőtt, az ugynevezett békevilágban, nézte végig először és gyönyörködött elmerülve, Budapest közönsége, a Szulamith mesejátékban. A Szulamith nem irodalomtörténeti fordulópont, hanem társadalmi siker, nem az irodalomtörténet-szek magánügye, hanem a tömegké. Nagypapák meséltek róla unokáiknak, és most, ha túléltek a nagypapák és unokák az elmúlt évek vérzivatarait, együtt ültek a nézőtérre és dudolták a Szulamith behízelgő dallamait, amelyeket Goldfaden zenéjéből Donáth Ede pesti karmester, később a Dohány-utcai templom karvezetője dolgozott fel. Amikor először került színpadra Budapesten a Szulamith, az emberek szemében a repülőgép még esoda volt, ma már hatalmas légi erődök szállnak a levegőben, nincs hely többé a csodák számára. A esoda utáni vágy azonban megmaradt a szívekben, és ez az, úgy látszik, kipusztíthatatlan, emberi vonás teszi időszertűvé és ment meg a feledéstől a Szulamithot. A nagypapák megállapíthatják és az unokák követelhetik velük, hogy a mai előadás színvonalára messze felülmúlja a régit, a káprázatos szép díszletek, a rendezés ötletessége és gondossága, a kis és nagy szerepet játszó művészek alakítása, mind-mind egybehangolva, teljesen élénkvarázsolják a Szulamithot, amelyet Goldfaden azért írt, hogy megvigasztalja és gyönyörködtesse vele minden idők szomorú sorsra jutott embereit. Goldfadennek ezt az álmát váltottik valóra a művészek, a rendező, a zenekar, a karmester, a díszlettervező, s mindazok, akiknek részük volt a Zenekadémia színháztermében megírtott felújításon.

(GERVAI)

Új és használt **BÖRÖNDÖK** új kofferok. Vétel, csere, eladás. Népsház-u. 20. KANDEL Th. 139-304 20

Parókák, frizettek CSIPAK hajmúteremből Mária Valéria-utca 17 (Lánchídánál) Telefonszám: 180-108

ÉKSZEREK, ÓRÁK EZÜSTÁRUK

vétel, eladás legelőnyösebben **KENDE SÁNDOR-nál,** BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 48

Gyermekágy, gyermekbutor, játékaru **Vicánál** Nagyatádi Szabó-utca 50.

Fiatlabb, magányos, jobb nő, aki jól főz és 2 szobás lakást rendben tart (2 személy), családtagként felvennének jó fizetéssel. „Nyugodt, kellemes otthón 4734“ kiadható.

SZERÉNYIGÉNYű hávezetők keresnek egyedülálló férfi háztartásának vezetésére vidékre. Paller, Berzsedt-utca 6. II. 30. délután 6 óra után.

KALAPJA plázos, formátlan? Rendbehozza **LAMPERT** kalaposmester, Budapest, VII., Jókai-tér 8. szám, udvarban.

PASARÉTHEZ közel **3 szobás, modern, ép, régi-béru villalaksomat elcsorélem** 1 szoba-hallra. „I. emeleti, balkonos“ jelölőre kiadható.

VALLÁSOS, idősebb, főzőmunka denest keresek. Klein, XIII., Szent László-ut 5., délután 4-6-ig.

Keresek fiatal, nőtlen, szakképzett **vaskereskedősegédet,**

eddiggi működési hely felünlétele mellett május 1-1 beképésre. Mandel vaskereskedés, Sátoralfajhely.

Egyedülálló, intelligens, dolgozó nő, esetleg nyugdíjast.

szoba társnőnek

keresek, Dessewffy-u. 43., II. 13

Orth, zsidó házaspárnál, fizetéssel és teljes dírtással, fiatal, egyedülálló asszony vagy leány a háztartásba felvétetik

Jelentkezés délután 2-4 óra között: Szív-utca 11., földszint 1.

URI HELYEN keres, gyermektelen házaspár, esnosan berendezett szobát vagy háztartást, konyha és fürdőszoba használatul. „Jó fizetés“ jelölőre kiadható.

Gyermekek sétáltatását, gondozását délutáni órákra elvállalám. Szerény díjazással. Gelb, Felka-u. 3. IV. 1.

EGYEDÜLÁLLÓ perlelt magyar, német **gyors- és gépirónó**

effektív, esetleg kisebb háztartás vezetését is elvállalhat napokra. Öv, Brettné, XIV. Thokály-u. 117/b. III. 25.

ZSIDÓTÁRGYU régi, olcsó, eladomány, „hármiké“ jelenet, eladás eladó. Megtekinthető 8-10 között József-utca 23., ácsár-terben.

Kispesti híreket

Meghaló ünnepség színhelye volt a Kispesti Izraelita Hitközség újjáalakított kulturterme március 16-án. A hitközség és intézményei, sőt temploma is, eddig bérelt lakásban húzódott meg, mert mindenét lerombolták. Ezen az estén avatták a város, a Cionista Szövetség, a pestkörnyéki hitközségek képviselőinek jelenlétében a kulturházat. Dr. Rosli Zoltán elnöki megnyitóját követően Fenákel Zoltán főkantor a Csáky-utcai énekár részvételével, avató zsoltárt énekelt. Dr. Berg József főrabbi avató beszédében idézte a kispesti zsidóság kulturális és zsidó népi vonalon folytatott nagy munkájának mártír vezetőit és résztvevőit. Erec Jisraél támogatására hívta fel a nagymultú intézmények vezetőinek figyelmét. *Tapolczay* h. polgármester a város közönsége nevében ígérte a város segítségét. Dr. Murányi Miklós úpesteri főrabbi a pestkörnyéki községek területén és hitközségeik üdvözlését tolmácsolta. A pesterszéki hitközség alelnökének üdvözlését követően *Vadnai* Andor, a kispesti ifjúsági egyesület vezetőjéről, cionista munkájukról emlékezett meg. A Hatikva hangjaival ért véget az ünnepség.

Március 18-án a kispesti Chevre Kadiša gyászistentiszteletet tartott. Fenákel Zoltán főkantor El molé rachamin imája után dr. Berg József főrabbi emlékezett meg Mosé rabénu haláláról, az elmúlt év zsidó veszteségeiről, a zsidó hősök vére hullásáról az országban. Kiemelte az Ungár Sándor halálával ért súlyos veszteséget.

Zsúfolásig megtelt teremben tartották meg április 5-én a M. C. Sz. Kispesti csoportja rendezésében kulturálisjüket a kispesti összes intézmények. „Mi a helyzet Palesztinában?” címmel dr. Klein Imre, a Jewish Agency megbízottja, minden részletre kiterjedő tökéletes képet mutatott az épülő és harcoló Jisuvról, a palesztinai helyzetről, főképpen a Szovjetunió egyre többet jelentő egyedüli színtár mellékkállásáról és a jövőről. Dr. Benosovszky Imre budai főrabbi a Jisuv hősi életének rajza után, a galut zsidóságának lelkiérletéről és kötelezettségéről tartott nagyhatású előadást. *Vadnai* Alfréd és *Vas* János felszólalása után az ünnepi est a Hatikvával ért véget.

A kispesti Izr. Hitközség elnöki tisztsége dr. Rosli Zoltán elnök lemondása folytán megüresedett. A hitközség képviselőtestülete április 5-én tartott ülésén elnökül Klein József eddigi alelnököt, új alelnökké *Felhas* Imrét, pénztárossá *Frank* Ferencet, előjárókká dr. Rosli

Zoltánt, *Szalai* Miklóst és *Gerő* Jenőt választották meg. A megválasztottakat *Vas* János a választási bizottság elnöke, *Gergely* Nándor és dr. *Berg* József üdvözlötték. *Klein* József elnök programbeszédében megköszönte a bizalmat, munkájának tengerébe a Zsidó Államot és a Zsidó kulturáért folytatandó munkát kívánja állítani.

A Szegedi Hitközség hírei

A varsói hősök emléke

A Szegedi Hitközség a Zsidó Világkongresszussal együttesen, április 18-án este, tartotta nagyszabású ünnepélyét a varsói gettó hős áldozatainak emlékére. A kegyeletesen emlékező közönség zsúfolásig megtöltötte a hitközség dísztermét. A dr. *Korényiné* *Lamberg* Rózsa vezetésével működő templomi énekár zsoltár énekével kezdődött az emlékezés, különösen kitűntek K. Hönig Erzsébet, M. Havas Margit és *Schönfeld* Bernát szólistái. *Stern* Márton hitközségi elnök megnyitó beszédében meleg szavakkal áldozott annak a nagyszerű hősi példamutatásnak, amellyel varsói vértanúink örökre beirták nevüket a zsidóság világtörténelmébe. Utána *Martos* István a Hasomér Hachair pesti vezetője felvázolta a különbséget a lengyel hősök és a többi kiirtott mártírok között, és rámutatott arra a kötelességre, amelyet a varsói hősök szent cselekedete az utókorra ró. *Goldstein* Lajos, aki Szegeden volt kántori próbaéneklésen, komoly kulturálisra valló, mély átérzéssel gyászolt énekelt. Dr. *Frenkel* Jenő főrabbi tartotta meg gyönyörű emlékbeszédét. Párhuzamot vont a hitleri hordakkal szembe forduló lengyel zsidó hősök és a zsidó történelem hősei között, akik Macada városában, Jeruzsálem elpusztulása után is, szembeszálltak a hatalmas római hadsereggel és szent fogadalmukhoz híven, mindannyian feláldozták életüket, hogy hősi példát adjanak az utókorra. Ez a példa lelkesítette a varsóikat és ennek szellemét örökölték Erecben harcoló halcaink és ez a hősi szellem fogja meghozni az önálló zsidó államiság valóra válását. Nagy hatást váltott ki a főrabbi mély gondolatokban gazdag beszéde, mely után a Hatikva eléneklésével ért véget a kegyetes ünnepség.

A Szegedi Zsidó Nőegylet és a WIZO

Április 15-én a hitközségi díszteremben ünnepélyt tartott, amelynek műsorát a hőmező-vásárhelyi ifjúság élvezetes műsorszámaival töltötték ki. A nagyszámú közönség lelkesen hallgatta a vásárhelyi ifjak szebbnél-szebb előadásait, heber nyelvű szavallatát, énekeit. A nagyszerű ünnepély *Kuzgó*, táncbítőjüknak, *Gruber* Lászlónak szakértelmét és érdemeit ismeri el.

Híreket Debrecenben

Komoly elismerésre méltó igyekezet jellemzi a debreceni Hanoár Hácioni énekárának munkáját, amely céljait tüzte ki a zsidó zenei hagyományokkal rendelkező debreceni közönséget ismét közelhozni a zsidó dalhoz és tradícióhoz. Ennek a törekvésnek jegyében zajlott le a Sabbat Hagádol délutáni hangversenye is. A Hagada legszebb melódiai voltak műsorban. A közönség nagy gyönyörűséggel hallgatta végig az ismerős hagadi melódákat és gyakran egy-egy részletet együtt énekelt az énekkarral. Az 50 tagú énekár, melyet *Schönn* Mordy vezet, *Ehrenfeld* Astur irányít, komoly lehetőségeket rejt magában a fejlődés szempontjából. Az énekár résztvevő a péntek esti istentiszteleten is, hogy annak hangulatát és áhitatát bensőségeiből tegye, dr. *Weisz* Miksa főrabbi hitközségi elnökében megható szavakkal esztelte, hogy az ifjúság hangja, a gyermekek éneke közel tudja vinni a zsidó szívekhez a zsidó imát.

A VII. „SZOMBATESTE”

Folytatólag szombaton délután a „Szombatetek” néven elindított VII. kulturális sorozata következik, amelyen ez alkalommal dr. *Buk* Miklós (Jeruzsálem), a kiváló zsidó szociológus tartott nagyszerű és mindvégig nagy érdeklődéssel hallgatott előadást, „ÜZENET ERECBŐL” címen. Megrázóan vázolta a harcban álló Jisuv küzdelmét és szíveket megindító szavakkal tolmácsolta Erec segítségét kérő kiáltásait a galuti zsidósághoz, hogy kevesebb vér és áldozat hulljon ezáltal. *Berkovits* László egyetemi hallgató művészesen adta elő D. Simonovitz „Es mozog a föld” című versét. Dr. *Weisz* Miksa főrabbi vezette be az előadást és mondott köszönetet a kiváló előadónak.

WIZO KULTURDÉLUTÁN

Vasárnap délután 5 órai kezdettel a WIZO rendezésében a hitközség tanácstermében kulturális előadás volt. Dr. *Buk* Miklós tanárnő (Jeruzsálem) tartott előadást, nagy hallgatóság előtt „Palesztina asszony szemmel” címen. Komoly szavakkal vezette végig a debreceni zsidó női közönséget az ereci asszonyok munkáján, az ereci asszonyok hősi és önfeledő építésén és az ifjúságnak korszerű nevelésén. Dr. *Weisz* Miksa főrabbi vezette be. *Mező* Arminné a WIZO agilis elnöksége zárta be a nagyszerűen sikerült előadást, amely a Hatikva eléneklésével ért véget.

A pászka

ünnepje közeledik. A kovászatlan kenyér ünnep, amelyen megemlékezünk őseinkről, akiket kiűzték Egyiptomból és a pusztában vándorlás idején nem volt módjukban kovással sült kenyert enniük.

Szerle a világon, mindenütt, ahol zsidók élnek, felkészülnek Peszach ünnepére. A maceszgyárak hónapok óta készítik a pászkát, hogy a Széder-esti díszes asztalon és azután nyolc napon keresztül, emlékeztetőként azt együk kenyér helyett. Ha ezekben a napokban nyitott szemekkel járunk a pesti utcán, minduntalan feltűnnek előttünk az emberek kezében a jellegzetes kék papírba csomagolt amerikai maceszcsomagok. Milyen nagy szív, milyen tökéletes szervezés — és nem utolsósorban, mennyi pénz — kell ahhoz, hogy az a pesti szegény zsidó, akinek nincs módja az itt árusított pászka megvásárlására, az ünnepekre mégis ingyen maceszhez jusson! Viszik az emberek, az asszonyok, a gyermekek, hónapok alatt az amerikai maceszcsomagokat és vajjon gondolnak-e arra, hogy kint Amerikában hány hittestvérünknek kell áldozni az adakozás oltárán, hogy a pesti nincstelen zsidó Peszach ünnepét méltóan megünnepelhesse.

Ha eljön a Széder-este és az ünnep áhitatában az ünnepi szöveget bezzáfogunk a pászka fogasztásához, gondoljunk arra, hogy halálával tartozunk mindazoknak, akiknek jóvoltából élvezhetjük a hófehér lisztből sült, ízletes maceszt. Az ünnepi emlékezés során azonban ne csak arra gondoljunk, hogy őseinknek nem volt módjukban kenyérrel ellátni magukat a kiűzetés pillanataiban, de gondoljunk arra is, hogy a közelmúltban, nem évezredekkel, hanem csak néhány évvel ezelőtt is voltak az egyiptomi kiűzetéshez hasonló események, amikor több millió hittestvérünknek kellett otthagynia otthonát és nem pusztában való vándorlásról és más országba való költözésről volt szó, hanem halálba üldözésről, megsemmisülésről, amiről szintén emlékezni kell!

Ezek a véreink még kovászatlan kenyert sem ehettek, sokan közülük csontig lesóvá nyodva, éhen pusztultak el és ha majd évek elmúltával, megfélemlítő történelmi távlatból nézzük majd e minden idők legnagyobb zsidópusztítását: a világ zsidósága minden bizonnyal be fog iktatni nagy ünnepünk sorába egy új gyászünnepeket, mely hatmillió európai, köztük 600.000 magyar zsidó mártír emlékeztetőként megőrzését szolgálja.

GELLÉRI MIKLÓS

Művészi siremlékek

fekete svéd gránitból, egyes és kottós agra, nagy választékban BOROS JÓZSEF, DOB-U. 2

A magyar izraelita kántorok kongresszusa

Pécsről írják az Új Életnek: A Magyarországi Izraelita Kántorok március 28—29-én Pécsen tartották kétnapos kongresszusukat. A Pécsi Izr. Hitközség, valamint a Pécsi Izr. Jótékony Nőegylet meleg fogadtatásban részesítette az ország különböző részeiből ideutazó kántorokat, karmestereket és karénekeseket.

Vasárnap, március 28-án a pécsi izr. nagyletemplomban templomi hangverseny volt, amelyen megjelent a pécsi izr. hitközség előjárósága, Pollák Ignác alelnök és Gottesmann Lajos h. elnök vezetésével. Fenákel Miklós, a Csáky-utcai templom főkántora gyönyörűen énekelt a Mah Tauvu imát. Utána Katz Izrael, a Bethlen-téri templom kántora recitálta a mincha imát az orgona és énekkar kísérelével. A mincha ima keretében dr. Schweitzer József főrabbi tartott a schiach ciburról prédikációt, megemlékezvén a dal mindenhatóságáról, a zene hatásáról. Beszéde után az ollárhoz vonult minden kántor, karmester, énekes és Sirota Sándor budai főkántor megrázóan énekelt el az El molé rachamimot, az elhunyt és a deportációban, valamint a munkaszolgálatban elpusztult kántárság emlékére.

A hangverseny után a pécsi izr. hitközség a Mecseken lévő Üdülő Szálló éttermében látta vendégül a kongresszust. Hétfőn, március 29-én délelőtt a hitközség tanácstermében gyűlt össze a kongresszus tagjai, hogy megvitassák szociális helyzetüket. Több felszólalás után a gyűlés megállapodott abban, hogy önálló egyesületként kíván tovább működni és az 1927-ben megszűnt önálló kántoregysülethez kívánja újra megalkotítani.

A kongresszust megleghangú táviratban üdvözölte Stöckler Lajos, a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának elnöke, valamint Domonkos Miksa, a Pesti Izr. Hitközség ügyvezetője. A kongresszus feliratban fordul az Országos Irodához, hogy az Iroda támogatásával elérhesse célját.

Hétfőn délután a hitközség Goldmark termében volt közös ebéd, amelyen a pécsi izr. hitközség előjárósága is résztvett. Dr. Junger Mihály alelnök üdvözölte a megjelenteket és ismertette mindazt, ami a kongresszust megelőzte. Szólt a kántorok régebbi antiszociális helyzetéről. Ujabbban a hitélet megteremtői a kántorok voltak és midőn a pécsi izr. hitközség előjárósága az ebéden résztvesz, a hitközség vezetősége dokumentálni kívánja, hogy szívt ad a kongresszus céljának. Pohárköszöntőjében üdvözölte a kongresszust és agilis megszerzőjét, Lőránd Márton pécsi főkántort. Gottesmann Lajos szerkesztésű előjáró

szavakkal köszönte meg a templomi hangversenyt és köszönte dr. Schweitzer József főrabbit, akit e napon választott a hitközség főrabbijává. A kongresszus tagjai ezután megállapodtak abban, hogy Budapesten újabb gyűlést tartanak hangversennyel összekapcsolva.

A pécsi izr. hitközség Goldmark-termében hétfőn délután volt a második hangverseny, amelyen minden kántor szerepelt a közönség nagy tetszése mellett. A hangverseny befejezésekor Liniczky Bernát főkántor-igazgató vezényletével a Halikvát énekeltek el.

„Új társadalmi forma Ereben“

A Pesti Izr. Hitközség Szabadegyetemén csütörtökön délután Gellért Endre tanfelügyelő tartott előadást „Új társadalmi forma Ereben“ címmel. Gellért Endre előadásában személyes élményei alapján számolt be Erec Jisrael faluszövekeztelének a keletkezéséről, fejlődéséről, berendezkedéséről és mai mindennapi életéről. A faluszövekeztetések több fajtáját (kibbuc, Mosav Ovdim, stb.) létesítették, azonban ezek között csak árnyalati eltérések vannak, a lényegben megegyeznek, abban, hogy tagjaikat felszabadítják a kapitalista berendezésű társadalom emberhez méltatlan, a vegetatív életre jellemző apró hétköznapi gondoktól és megnyitják a teremő élet útját. Az ereci faluszövekeztetések nem uniformizálják lakóikat. Gazdasági és politikai szempontból ideológiailag megalapozott tervek alapján dolgoznak, de akkor, amikor a közös munka befejeződik, mindenki egyéni életét éli, sőt, éppen azért, mert az uniformizálás veszélye, ha csekély mértékben is, de felvetődhetik, mindenki kihangsúlyozza a maga egyéniségét. A családi élet sokkal bensőségesebb, tisztább, őszintébb és mentesebb az önző és érdekhajászo gazdasági kapcsolatoktól, mint Európában.

A kibbucban a családot rendkívül erős érzelmi kapcsolatok tartják össze. A gyermek nem jelent gondot, nem jelent terhet. Nevelésükre, tanításukra, testi és lelki erejük kiművelésére a kibbuc nagy áldozatot hoz.

Gellért Endre rendkívül érdekes és vonzó előadását, amely a személyes élményeknek és elmélyült szociológiai tanulmányoknak volt az ötvözele, a nagyszámú közönség nagy figyelemmel hallgatta végig. Dr. Vass Lipót a VIII. kerületi körzet elnöke köszöntötte meg az előadást.

HIREK

— Elsősülők börtje alól való felmentés. A dohányutcai templomban pénteken, 23-án reggel 7 órakor az istentisztelet után az elsősülők börtje alól való felmentés lesz. Előadást tart: dr. Herskovits Fábán rabbi.

— Neológ Izraelita vallásos félóra a Rádióban. Ápr. 27-én, kedden reggel 1/9 órakor izraelita vallásos félóra lesz a Rádióban. Beszél dr. Singer Ödön szolnoki főrabbi; énekel Karvaly László kántor. A Tarbut héber gimnázium diákjaiból alakult negyven tagú énekkar is közreműködik a vallásos félórán. Az énekkart Schwarcz Zoltán, a Tarbut gimnázium énektanára tanította be és vezeti. Kísér: Fraknoi Károly karnagy.

— Orthodox vallásos félóra a Rádióban. A Rádióban április 13-án, kedden megtartott izraelita vallásos félórán beszédet mondott Schück M. Jenő, pesti rabbi, egyházi dalokat énekelt Weinberger Béla főkántor, szolnoki énekkar Kollmann Jenő Gotschall Jakab orgonakísérelével, közreműködött a Kazinczy-utcai templom énekkara, vezényelt Spiczner Márton.

— A Pesti Izr. Hitközség Kulturális Ügyosztálya május 2-án, vasárnap délelőtt fél 11 órakor a Fürst Sándor-utcai kultúrteremben rendezi III. irodalmi matinéját, melyen „Zsidó írók az újabb magyar irodalomban“ címmel dr. Komlós Aladár tart előadást. Közreműködnek Palotai Erzsébet és Ascher Oszkár. A belépés díjlan.

— A Szocialista—Clonisták (Ichud—Mapáj) Pártja február 26-iki összejövetelén Gonda László A makkabeusok és Bar Kochba címen tart előadást. Közreműködik Demján Eva előadóművésznő. (Fürst Sándor-utca 21b. délután 6 óra.)

— Lengyel író regénye a deportált magyar zsidóság sorsáról. Seweryna Szmaglawszka lengyel író „Füstfellegek Birkenau fölött“ címen regény jelentetett meg, mely a deportált magyar zsidóság sorsáról rajzol megrendítő képet. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízta a Krakói Magyar Tudományos Intézetet, a regény egy megrázó fejezetének magyar nyelvre való fordításával.

— Tóraavatás Püspökládányban. A püspökládányi izr. hitközség Ádár hó 17-én benyújtotta az ünnepség keretében avatta fel a hitközség új Tóráját. Az ünnepi, felavató beszédet Schnitzler Salamon főrabbi mondotta: nagyszabású beszéd-

ben ismertette a Tóra jelentőségét és hatását a zsidó nép életére az évszázadok folyamán. Háláját fejezte ki Kahán Frank Samu, a Központi Iroda elnöke, akinek érdeme, hogy az amerikai Joint, a hitközségnek Tórát ajándékozott. A püspökládányi hitközség nevében Neumann Mendel, a szoboszlói zsidóság nevében Weinberger Adolf, a debreceni hitközség előjárósága nevében Rosenberget előjáró mondottak beszédet. Az avató ünnepséget követő vacsorán a hitközség tagjai zsidó ételekre nagyobb összeget ajánlottak fel.

— Az Országos Magyar Zsidó Múzeum a téli szünet után új megalkészített folyó hó 22-án kezdve. Látogatási idő: szombat 10—1, vasárnap 10—1, csütörtökön 16—19 óráig. A múzeum narium alkalmából a múzeum kiállítja 1848—49. évekből való anyagát. Kéri azonban a közönség segítségét ennek a gyűjtőmennynek kiegészítéséhez. 1848—1849-es okiratok, képek és egykori emlékek kíváncsiak.

— A WIZO Bazáros Vasára. A WIZO május 9., 10., 11-én 10—18 óráig a Chevra Kadisa disztermében, Erzsébet-körút 28. sz. alatt rendezi Bazáros Vasárját. Eladásra kerülnek: ruhák, női és férfi felhárnyok, textiliák, képek, kézművek, lezárjok, szőnyegek, háztartási és pipere cikkek, dísz tárgyak, olcsó bolti áron. Eredeti és készletmennyek.

— A Budai Izraelita Hitközség Peszach második napján (vasárnap) a délelőtti istentisztelet keretében, templomaiban megemlékezik a varsói gettó szabadságharcáról.

— Az Izraelita Felekezeti Alkalmazottak Egyesülete újabban élénk munkát fejt ki a felekezeti alkalmazottak karriérének védelmére. Az alkalmazottak körében is mindinkább nagyobb az érdeklődés iránta. Az egyesület előjárósága legutóbb tartott ülésén küldte az egyesület rendezési közgyűlését május hó 6-án, csütörtök d. u. 5 órára a Pesti Izr. Hitközség székházában. Felkéri az egyesület a felekezeti alkalmazottakat, jelentkezni az egyesület elnökségénél és a közgyűlésen minél számban jelenjenek meg.

— A MUSZ „Nőbizottságának“ estélye. A Munkaszolgálatosok Országos Antifasiszta Szövetsége „Nőbizottsága“ nagy sikerű műsoros táncestélyt rendezett a Forum Clubban. A rendező nőbizottság Simor Dezsőné és dr. Benedek Lászlóné vezetésével, a közönség kívánságának engedve, elhalasztotta, hogy a nagyszerű estélyt a legközelebbi jövőben szabadon megismétlik.

— Házasság. Schwarcz Márta Debrecen, (Nyírbátor) Frank Zoltán terménykereskedő, Kaba, folyó hó 18-án házasságot kötöttek.

SIRKÓ LÓWY-nél BUDÁN

II., Fő-utca 79 (Ganz-utcai vill. megállóánál) Leszállított árak!

A Csáky-utcai templom-közművel. Április 16-án, pénteken tartotta, évzáró ünnepségét, emléve, hogy az őszi ünnepek után az új esztendőben miből megkezdheti azokat. Leicht Jenőné és Leicht Hermanné, valamint Nádásné, voltak a bázisszonyok. Dr. Weisz Sámuel, rabbi tanító, beszéde után dr. Róth Jenő, bizottsági elnök foglalkozott a magyarázatokkal és megköszönte a híveknek mindenkor jelenlétükkel bebizonyított, ragaszkodásukat. Április 17-én ugyancsak bucsu Solausz-Szeudausz volt, melynek házigazdája Hajós Lajos látta vendégül a templomjárókat. Dr. Berkovits József főrabbi főmagyarázata után dr. Weisz Sámuel, majd Franck István és a házigazda szóaltak fel. Szántó nyugalmazott tanár és megvilágította a Tóra bölcseit. Rösner Miklós, a Talmud-Tóra elnökének bucsuszavai és Fenékel főkéntor gyönyörű éneke fejezte be az idei utolsó Solausz Szeudauszt.

Tóranaválás Csornán. A csornai aut. orth. izr. hitközség április 15-én, a sabbat imákeretében avatta fel Szabó Jenő és öz. Geiszt Mártonné budapesti hitestvérek által a hitközség részére adományozott Szefer Tórá, a hozzátartozó kezességeket és a porajhezt. Az ünnepi diszközgyűlésen és felavatalón az adományozó családot Szabó Jenő képviselte. Cifrom József soproni kerületi főrabbi a templomban tartott avatósbeszédében méltatta a nemes eszékedet. A diszközgyűlésen Weisz Jenő elnök vette át az adományt. Javaslataira elhatározta a diszközgyűlés, hogy megőrökíti az adományozók nevét. Felszólaltak még Klein Miksa, akinek indítványára Szabó Jenő egyhangulag diszközgyűléssé választották. Knöpfner Ignác volt „Aguda” gyermekotthonvezető, aki köszönetet mondott a Schönberger-családnak, hogy a Csornán létesítendő gyermekotthon részére egy villát adományozott.

Kulturdélután Pesterzsébeten. Április 11-én tartotta meg a Kulturbizottság műsoros előadását a Purim jegyében. A bont két nagy termék zsufolá-

sig megtöltötte közönség a Halikva elénklése után, kétórás ragyogó műsorban gyönyörködött. Dr. Mann Lajos, helyi M. C. Sz. elnök megnyitója után, dr. Krishaber Béla főrabbi méltatta Purim jelentőségét, míg dr. Murányi Miklós újpesti főrabbi „Az igazi Purim”-ról adott tanítást. A Hanoar Hacioni helybeli plugája gyönyörű ereci dalokat és táncokat adott elő. Székely Zsuzsa és Polgár Ági szavakkal, Róza Béláné zongoraszámával, Weisz Ferenc héber dalokkal, Körösi Csöpi magánzámával, Grünwald Noszon (9 éves) zongoraharmonika játékaival tette teljessé a nap sikerét, amely Patai Ferenc zárószavaival ért véget. Utána a fiatalság éjjelig táncolt. Az előkészítés és rendezés munkájáért az új kultúrelőjáró, dr. Neumann Dezső szép jutalmat kapta a jólsikerült előadásban.

Tíz nap egy iskola életéből. A Pesti Izr. Hitközség Abonyi-utcai általános leányiskolájának, leánygimnáziumának és ipari leányközépiskolájának ifjúsága április 4-én nagysikerű purimi-ünnepélyt rendezett. Az egyéni számokon (próza, vers, ének) kívül bemutatták Svéd Györgyné Wachsberger Márta öltözet és tanulságos énekes-táncos revüjét. Az atomelmélet fejlődése c. jelenetsorozatát és Dód Jósuna József történeti c. mulatságos árnijátékát. A műsor előkészítésében az általános iskolában Kabos Ernő és dr. Glaserné Neumann Vilma, az ipari iskolában Beezné Adorján Klára és a leánygimnáziumban dr. Rác Jenő és dr. Lissér László tanárok fáradoztak. A két színdarabot Léva Vera ip. IV. és Molnár Márta ig. VII/b. oszt. tan. rendezte. Az orosz forradalom 30 éves fordulójára alkalmasból leporgelelt filmekkel kapcsolatos pályázaton a budapesti középiskolák tanulói közül Gerő Sylvia ig. VII/a. oszt. tanuló nyerte az I. díjat. A díjkiosztó főigazgatói ünnepség (ápr. 12.) műsorzámaiban Wiener Judit ig. VIII. o. tan. határos szavakkal vett részt. A leánygimnáziumi és az Abonyi-utcai általános leányiskola énekkara ápr. 14-én a rádióban szerepelt. Bartók, Kodály, Kelen, Székely dalokat adtak elő és héber énekekkel mutattak be. A sikeresen működő énekkart dr. Salgóné Molnár Márta énektanár vezényelte.

NOEMI

penzió- és Szechenyi-hegyen utonnan berendezett

GYERMEKOTTHON-A

erész éyben nyíra. Előrendő orth. előadás Erdékióds: Felhő-utca 11. II. Agence-utca 3. Telefon: 10-18-12.

Ki ismeri őket?

A Magyarországon lakó volt zsidó deportáltak az alant követező leírólátásban lévő epokról, SS-ekről, stb., amennyiben eszékedeteket és telteiket ismerik, személyesen, vagy levélben adjanak felvilágosítást a következő címre: Jüddische Historische Dokumentation, Linz, Goethe strasse 63.

1. Zampe Heinz, (szül. 1918. VI. 14.) 1939. VII. hónaptól 1942. XI. hónapjáig a csehszlovákiai koncentrációs táborban volt ör.

2. De Buhr Poppe, (szül. 1910. VII. 31.) 1939. I. hónapjától 1945. V. hónapjáig Oranienburgban volt, mint az SS csapat alkalmazottja.

3. Deppe Heinrich Karl Friedrich (szül. 1908. V. 13.) 1939. IV. hónapjától 1945. IV. hónapjáig a therienstadti tábor Gestapójának tagja volt.

4. Dienst Willig (szül. 1912. I. 1.) 1939. VII. hónapjától 1945. III. hónapjáig therienstadti koncentrációs táborban volt, mint SS rendőr.

5. Przybylsky Josef 1942-től 1944-ig az auschwitzi koncentrációs táborban tevékenykedett, mint a IV. Block Stuben-állásere. Azután a Reinigungs-kommandóban teljesítet szolgálatot.

6. Bückelmann August (szül. 1904. X. 2.) 1944. IX. havától 1945. V. haváig Mauthausenben, Gusenben és Ebensee-ben SS volt.

7. Zulemann Adolf (szül. 1907. I. 24.) 1940. X. havától 1945. IV. haváig az auschwitzi hitkos szolgálat tagja volt.

8. Drahtbahn Stanislaus Josef (1890. XI. 15.) 1944. VI. hónaptól 1945. IV. hónapjáig az auschwitzi koncentrációs táborban az SS erők tagja volt.

9. Dingeldein Ernst Ludwig (szül. 1905. VII. 22.) a saxenhausen koncentrációs táborban volt.

WIZO-est Szombathelyen. Április 17-én a WIZO javára liturgikus gépzeneesttel rendeztek Szombathelyen. Dr. Horovitz Józsefné, főrabbi neje ismertette a WIZO céljait és annak mai hatványozott jelentőségét. Brangl József Jolit körözveztető, a zsidó liturgiai ének és zenei részeket magyarázta. Solt Magda, Lakatos Jánosné és Fleischer György zsidólaggyu költeményeket adtak elő. A szépen sikerült est sikerében Hirschler Rezsőné, Szűcs Józsefné, Blau Zsigmondné, Elek Ottóné, Handlei Jenőné, Stern Jenőné, Brill Rózi és Berger Henrik járultak hozzá.

Ötvenéves házasság évforduló. Bernáth József és neje sz. Schwartz Etel április 20-án ünnepelték házasságuk 50-ik évfordulóját.

A legszebb peszachi ajándék

egy valódi HARAB villanyönborotva készülék.

Raphatő minden jobb drogéria, illatszertár, elektromos szaküzletben és késes szaküzletben. Ha valahol nem volna, úgy forduljon a képviselőhöz:

Kosztellit és Társa, Budapest, V., Sas-utca 11.

Orth. kóser **BOR** Sel Peszach

kapható

BEUTUM söntésben

V., Váci-út 36

földszintes ház. Tel: 201-004

Ki tud róluk? Tábora Jenő festőművész, argentinai lakos, keresi feleségét, szül. Günsberger Ilonát és fiát, Nándort, szül. 1929, Győr, — nevezettek egyes hírek szerint 1945 tavaszán Budapestben, V. Szent István-körút 1. sz. házban, régi lakásukon tartózkodtak, s onnan cím hátrahagyása nélkül költöztek el. Aki jelenlegi tartózkodási helyüket ismeri, közölje a Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő Irodával, Budapest, VI., Eötvös-utca 7.

Adomány. Dr. Reiss Sándor budapesti ügyvéd és felesége, Tommy unokájuk egy éves születésnapja alkalmából Erec Jisrael újjáépítési céljaira 100 forintot, 25—25 forintot pedig a MIKEFE, Ahavasz Rein, Szünidei Gyermektelep Egyesület, ZSEHSZ és VAC részére küldött szerkesztőségünkbe. Az összegeket rendeltetési helyeire juttattuk.

Ki tud róla? Galambek Leon délolaszországi D. P. lagyben tartózkodó menekült keresi Lengyelországból származó testvérét, Josef Galambeket, született Varsóban 1910-ben, aki állítólag Magyarországon tartózkodik. Értesítést a következő címre kér: Leon Galambek, No. 8. Pp. Camp. Fermo. Ascoli Piceno, Italia.

A MUSZ Orosházi Közgylőse. A Munkaszolgálatosok Országos Antifasiszta Szövetsége orosházi főcsoportja, vasárnap, április 18-án tartotta tisztújító közgyűlését. Schächter Imre, a Központ képviselőtársaságára a nemzeti összefogás szükségességére mutatót reá. Bors Imre, a Kommunista Párt titkára a Szövetség munkájában vállalt szerepet, mert látja, hogy célkitűzéseiket abban a szelében kívánják végrehajtani, mely a népi demokrácia megerősítése felé vezet. Befejezésül Salgó Lajos, a főcsoport utonnan választott elnöke adott programot.

A Pesti Izr. Hitközség Előjárósága és Vallásoktatási Igazgatósága összeinte gyással

dr. Frisch Ármin

nyugalmasan, vaklástalan, elbűnyit. A régi rabbi-generáció-
nak legkiválóbb tagjai közül
yadó volt; a zsidó tudás for-
rása; és mestere. A tudomá-
ny és haladás átgágo eg-
szét áhította, hogy mivel
jobbán megismerje és megis-
meresse véle a zsidóságot,
tanítványainak szorgát, akik
mindig kegyelettel órák ál-
dott emlékeit.

SIRKÓ PFEIFER és HESZKI
Somogyi Béla-út 3/c.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára